

TRŽAŠKI SLOVENCIMAJO SPET SVOJ KULTURNI DOM

Ko so fašisti leta 1920 zažgali slovenski Narodni dom v Trstu, so bili prepričani, da so zadali slovenski kulturi tega dvojezičnega mesta smrtni udarec. Vso dolgo dobo fašizma so se imeli za velike junake in so se domišljavo ponašali s svojim zločinom.

A kakor za nacizem je prišel dan obračuna tudi za fašizem. Hitler se je sam usmrtil. Mussolinija so ustrelili in obesili drugi. Italija se je po vojni dvignila iz ruševin in si začela lečiti najhujše rane iz prejšnjih dni. Ko se je 1954 vrnila v Trst, se je obvezala, da obnovi Slovincem osrednji kulturni dom.

Slovenski Kulturni dom se ni smel obnoviti na kraju, kjer je stal nekdanji. Nova gradnja se je začela v Petroniovi ulici 4 in se je vlekla leta in leta. Nedavno se je delo dovršilo in v soboto 5. decembra 1964 se je novi dom slovesno odprl. Zle posledice nekdanjega požiga so trajale 44 let, skoraj pol stoletja.

Dr. Frane Tončič je v svojem govoru poudaril dejstva, ki so toliko let preprečevala popravno nekdanje krivice, in izrazil željo, da bi mogli Slovenci v novem domu uspešno nadaljevati svoje kulturno in prosvetno delo.

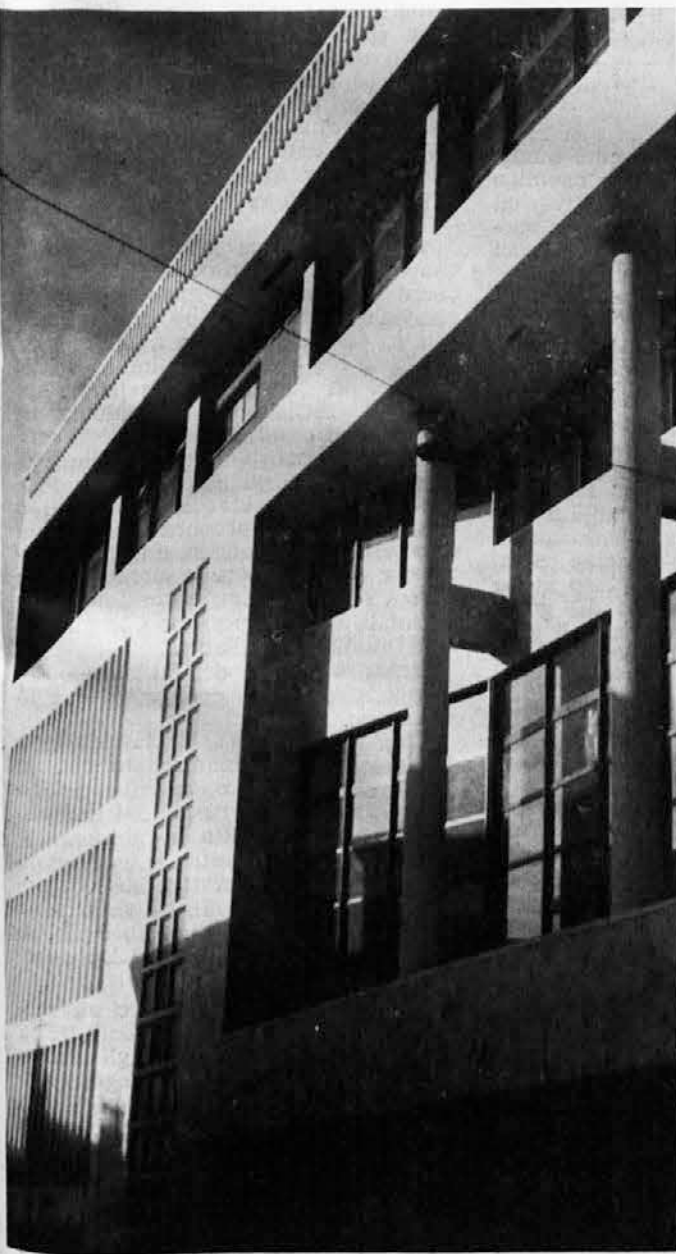
Vladni generalni komisar dr. Libero Mazza je med drugim dejal: «Vlada ima namen, še nadalje jamčiti vsak svoboden izraz misli in kulture v okviru demokratične enakopravnosti vseh italijanskih državljanov, čeprav različnega jezika, zavračajoč vsakršno diskriminacijo med pripadniki celotne skupnosti».

Tržaškimi Slovincem se je po skoraj polstoletnem čakanju končno vsaj delno popravila velikanska krivica. V vsakem Slovincu, ki je poslušal prelepe besede vladnega generalnega komisarja, je samo od sebe zakipelo globoko odobravanje tako modrih izjav, obenem pa tudi velika nevolja ob misli na brate ob Nadiži, Karnahiti, Teru in Reziji, ki jih z odrekanjem jezikovnih pravic že celo stoletje zaživljajo v umetno omotico narodne nezavednosti, kakor da zanje demokratična ustava nič ne velja.

Ali smejo Slovenci v Italiji upati, da se v Beneški ali Furlanski Sloveniji neha stoletna doba kratenja osnovnih človeških pravic? Ali smejo upati, da se tem njihovim bratom po stoletnem raznarodovanju končno prizna, da so tudi oni Slovenci z enakimi pravicami kakor njih bratje na Tržaškem in Goriškem? Ali smejo upati, da bodo končno vsi Slovenci v Italiji lahko verovali v demokratičnost republike Italije in v veliki napis na demokratičnem ščit: **LIBERTAS?**

Ta velika vprašanja čakajo na primeren odgovor v znamenju resnične, ustavno zajamčene SVOBODE.

Andrej Budal

Pogled na novi Kulturni dom v ulici Petronio v Trstu

Božični prazniki in novo leto

Kolo časa se vrti in sedanost se nekam izgublja. Nič ne more zaustaviti toka življenja in dogodkov, ki jih počasi zagrija pozabljenje.

Le redki se zavedajo, da vsak dan nekaj v nas izumre. S tak-

nihalo med dobrimi in slabimi stvarmi.

Vendar smo dočakali, da so legislativni in izvršni organi dežele Furlanija-Juljska krajina začeli delovati, pa čeravno nimajo dovolj finančnih sredstev.

vsem čitateljem in prijateljem

šnimi mislimi se ukvarjajo tisti, ki žele, da bi se čas ustavil in da bi mogli dlje in bolj intenzivno živeti. Čisto drugačni od teh pa so nervozni tipi, ki kar ne morejo pričakati, da bi kak dan počitka, nedelja na primer, ki je dan oddiha in počitka, že kar takoj napočil. Takšni nečakanci bi hoteli, skratka, da bi vse življenje vrtoglavo teklo. V svoji nestrpnosti se ne zavedajo, da prizigajo svečo življenja z obeh koncev, ne da bi življenje samo pametno uživali.

Kajpada, smo vsi nekam nepotrpežljivi in ne maramo predolgo čakati na dogodke v življenju. Nikakor ni dobro si kvariti živce in zdravje, da skrajšujemo in ubijamo čas na razne škodljive načine na izletih, ob praznovanju posebnih slavnosti in obletnic.

Zažetosti si neko stvar in takoj hoteti, da bi jo imeli, izvira sicer iz naših čustvenih nagibov, ni pa to dobro za ljudi, ki jim je narava dodelila kratko življenje. Ta kratki čas moramo bolje izkoristiti. Bolje se je urediti v potrpjenju, ker le tako bomo v miru, brez nivoze, dalje in srečneje živeli. Saj nas itak mnoge zaželeni stvari kasneje razočarajo.

Prav v tem letnem času pred nastopom prave zime in novega leta nas navdajo nade in si obetamo polno veselih in srečnih dogodkov. Vsi smo prepolni raznih načrtov in programov, kako nam bo teklo življenje. In dokler bo rastle v nas upanje, bo življenje. In dokler bo rastle v nas upanje, bo življenje zanimivo in vredno, da ga živimo.

Zatorej kvišku srca! Varčujmo s slehernim minuto, da je ne zavržemo brez potrebe!

Tudi odhajajoče leto 1964 je

V Rimu smo imeli ekumenski koncil, ki si ga je želel kmečki papež Janez XXIII. Sedanji papež Pavel VI potuje po Italiji, a v tem letu je celo obiskal Palestino in Indijo.

V Tokiu na Japonskem smo imeli 18. olimpijske igre, ki so sicer prinesle celo vrsto športnih rekordov, a še večji je njihov pomen v tem, da so na njih tekmovali skoro vsi narodi sveta ne glede na jezik ali pa barvo svoje kože. Ves čas tekmovalnja je vladal med športniki brat-ski duh prijateljstva.

V Parizu je v Knežjem parku (Parco dei principi) že sedmič dosegel prvenstvo poklicnih dirkačev v hitrosti na dirkališču milanski kolesar Maspes.

V Angliji so zmagali pri političnih volitvah laburisti; zamenjali so konservativno stranko in sami vzeli državno krmilo v roke.

V Severnih Ameriških Državah je podpredsednik Johnson zmagal na volitvah z velikanstvo večino glasov. Na teh volitvah so Američani dokazali, da ne marajo skrajno desničarskega kandidata Goldwatra, ki bi bil nesreča za Ameriko in cel svet. Zamorci so se oddahnili, da ni zmagal njihov sovražnik.

V Sovjetski Zvezi je premiera Hruščova zamenjal kot tajnika partije Brežnev, a kot predsednika vlade Kosigin.

V Afriki je spet cela vrsta afriških držav dobila neodvisnost. V naši sosesčini je otok Malta postal popolnoma samostojen in ga le še rahle vezi angleške skupnosti vežejo v skupnost samostojnih narodov, ki so bili nekoč podvrženi angleškemu imperiju.

Kakor zmerom vsako leto je (Nadaljevanje na 3. strani)

Pozdravi emigrantov

Iz raznih držav Evrope in drugih kontinentov smo prejeli vrsto pism, v katerih nas prosijo naši delavci, da bi potom našega lista posredovali pozdrave njihovim svojim in prijateljem, ki so ostali na domači zemlji. Njihovi želji radi ugodimo.

IZ FRANCIJE

Blasutto Bepo pozdravlja vse domače in znanke v Viskorši; Cramaro Eugenio pozdravlja domače in prijatelje v Platišči; Debellis Valentin pozdravlja vse znanke in prijatelje v občini Tipani; Misorcia Jožef iz Prosnida pozdravlja vse domače: Sturma Luigi, Sturma Anselmo, Sedola Alessandro, Sedola Adele, Sedola Anselmo, Sedola Mario, Sturma Erminio, Sturma Beppino, pozdravljajo vse domače, znanke in prijatelje v Platišči in Brezjah in jim želijo vesele božične praznike in srečno novo leto; Spelat Redento, Spelat Nael, Simiz Onelio in Melissa Elvira pozdravljajo svoje domače in Prosnidu z željo, da bi se kmalu videli.

IZ BELGIJE

Noacco Faustino iz Tipane želi svojim domačim in prijateljem doma in po svetu srečno novo leto; Lendaro Aldo, ki je zaposlen že dolgo let v Charleroi, pošilja iskrene pozdrave in novoletne čestitke svojim domačim in prijateljem; Tedoldi Ferruccio in njegova žena Lily želita vsem sorodnikom in prijateljem v Italiji in Jugoslaviji vesele in srečno novo leto; Tomasino Silvio, Chiacigh Sandro, Noacco Bepo pozdravljata prijatelje in znanke ter jim želijo srečno in vesele novo leto; Noacco Varisto pozdravlja domače in ostale sorodnike v Krnahti.

IZ NEMČIJE

Zavagno Tarcisio iz Viskorše pozdravlja domače in prijatelje; Misorcia Rafael pozdravlja vse domače in prijatelje v Prosnidu in jim želi srečno novo leto; Misorcia Agostino, ki dela v Stuttgartu se spominja vseh domačih in jim pošilja mnogo pozdravov; Zussino Guido, Misorcia Agostino, Moderiano Giovanni, Bombardier Giulio in Pascalo Gemma pošiljajo tople pozdrave vsem domačim in prijateljem v Prosnidu, Platišči in Brezjah.

IZ KANADE

Slobbe Rinaldo, ki dela v Fort William, se spominja domačih in jim želi obilo sreče in veselja v novem letu; Cernettig Callisto želi vsem svojim domačim in prijateljem v Prosnidu in Platišči vesele božične praznike in srečno novo leto; Sturam Angel, ki dela v Steven, želi obilo sreče v novem letu vsem svojim domačim.

IZ ARGENTINE

Simaz Alessio pozdravlja vse sorodnike v Koderma-cih; Zussino Milio pozdravlja vse domače v Brezjah; Lendaro Lino pošilja tople pozdrave in vošči srečno novo leto vsem svojim znancom in prijateljem; Lendaro Lino želi srečno novo leto vsem domačim in prijateljem doma in po svetu; Molaro Basilio pozdravlja vse domače in prijatelje v Njivici.

IZ AVSTRALIJE

Zussino Giovanni želi vesele in srečno novo leto vsem sorodnikom, prijateljem in znancom v Brezjah; Vazzaz Aurelio iz Tipane se spominja vseh svojih prijateljev in zancev ter jim želi srečno novo leto; vesel božič in srečno novo leto želijo: Michelizza Maria, Michelizza Virginia, Berra Mario, Krizetić Lucijan, Negro Matija, Berra Amelia, Lendaro Guido, Lendaro Albina, Chiabai Jožef, Cullino Salvatore, Sinico Doro, Levan Mario, Sturma Evaristo in Bobek Valentin.

USPEHI OBMEJNEGA PROMETA

Blagovna izmenjava zelo hitro narašča

Italijansko-jugoslavanski mešani odbor za gospodarsko in tehnično sodelovanje bo skrbel, da bodo podjetja obeh sosednjih držav med soboj boljše sodelovala

Dvajsetega avgusta letos je preteklo devet let, kar je bil v Vidmu podpisan tako imenovani «videmski sporazum», ki je uredil vprašanje obmejnih prehodov s propustnicami (lascia-passare) med Italijo in Jugoslavijo. Vsako leto gre z obeh strani po nekaj milijonov ljudi iz Italije v Jugoslavijo in obratno iz Jugoslavije v Italijo. Najmanj ljudi gre čez mejo ravno pri nas v Furlanski Sloveniji, ker je svet hribovski in so kraji malo naseljeni in ker ni na eni in ne na drugi strani meje velikih mest. Pri nas je v obmejnem pasu mestece Čedad, na drugi strani pa Tolmin, torej obadva razmeroma majhna kraja. Pač pa gre največ ljudi preko meje pri Trstu, okoli pol milijona mesečno,

in pri Gorici okoli 80 tisoč. Videmski sporazum je velikega pomena, ker ljudje sami ugotavljajo, da obstoja prijateljstvo med obema državama, ker hodijo svobodno sem ter tja in vidijo na lastne oči kakšno je življenje na eni ali drugi strani meje.

Zelo važna pa sta tudi goriški in triški sporazum za blagovni promet. Samo lansko leto je znašala vrednost blagovne izmenjave v okviru tega sporazuma okoli 20 milijard lir.

Goriški sporazum je bil sicer podpisan že 5. avgusta 1949, torej že pred več kot 15 leti, a nekaj mesecev pozneje pa je bilo ustanovljeno trgovsko podjetje «Primorje export», ki ima največ zaslug, da se je blago (Nadaljevanje na 3. strani)

Natale e Anno Nuovo

La ruota continua a girare e il tempo, minuto per minuto, si volatilizza, scompare inesorabilmente e più non conta.

Sono in pochi a tener conto che si muove un po' ogni giorno: sono coloro che vorrebbero che il tempo si arrestasse, cessasse di camminare, per vivere molto e molto di più. Sono l'opposto di coloro che innervosiscono, si affannano e quasi stanno male perché una data giornata, la domenica per esempio che è giorno di riposo e di festa, una data ricorrenza è ancora lontana mentre la vorrebbero già

zioni politiche i laburisti che in conseguenza sono ritornati al potere scalzando il Governo conservatore.

Negli Stati Uniti d'America Johnson, il vice Presidente succeduto all'assassinato Kennedy, per la nuova presidenza della repubblica stellata ha battuto, nelle elezioni, il suo competitor Goldwater. E' stato un bene perché quest'ultimo, come ha detto lo stesso Johnson, è uno «sporco razzista», cioè nemico dei negri, e sostanzialmente un fascista, un elemento, quindi, che non poteva che procurare seri guai sia

a portata di mano. Costoro vorrebbero, insomma, che tutto arrivasse rapidamente, subito; e, impazienti come sono, non ci pensano nemmeno che così stanno consumando la vita a tamburo battente, e quel che più conta senza affatto godersi.

Si sa: un po' tutti siamo insofferenti delle lunghe attese, purtroppo siamo attenti a non avvelenare il sangue per bruciare il tempo attendendo o di compiere una gita o di partecipare a qualche particolare cerimonia o ad avvenimenti di vario genere.

Desiderare e volere subito una cosa è bensì istintivo ma non certo produttivo ai fini di chi vuol veramente vivere il breve tempo che natura mette a disposizione delle creature umane. Del resto, le cose desiderate ci deludono, anziché, non appena le abbiamo raggiunte. Meglio dunque attendere e pazientare: si vivrà certamente più a lungo e con maggior serenità; ed è proprio l'augurio di lunga e felice vita che noi in questo particolare momento rivolgiamo con affettuosa fraternità a tutti gli amici della Comunità slovena della Provincia di Udine.

Ad ogni modo, è proprio in questo periodo di preinverno che la vita torna a colorarsi di speranza, che nel cuore di ciascuno fioriscono progetti, proponimenti e sogni; e la speranza, come si sa, è ultima a morire in tutti.

Or dunque in alto i cuori, e attenzione a non sciupare nemmeno un minuto di tempo.

Anche il morente 1964 è stato un anno altalenante. Ha cioè offerto cose buone e cose non buone.

Gli organi legislativi ed esecutivi della Regione Friuli-Venezia Giulia hanno cominciato a funzionare malgrado la carenza di fondi.

A Roma è continuato il Concilio Ecumenico voluto dal Papa contadino, Giovanni XXIII. Il Papa in carica, Paolo VI, durante una delle sue uscite dal Vaticano si è spinto fino in Palestrina. Poi si è recato nella più lontana India.

A Tokio, in Giappone, si è svolta con successo la 18.ma Olimpiade con la partecipazione di atleti ed atlete di tutto il mondo: un pratico e istruttivo esempio di convivenza pacifica tra i popoli. Sono stati battuti numerosi primati olimpici e mondiali in numerose specialità ma più che tutto nel nuoto e nelle corse podistiche piani su pista (migliorato di parecchio anche il tempo della classica maratona di corsa su strada ad opera di un abissino che ha bissato il successo ottenuto all'olimpiade di Roma).

A Parigi, al Parco dei Principi, il ciclista milanese Maspes ha conquistato per la settima volta il titolo di campione del mondo professionisti di velocità su pista eguagliando il primato di vittorie detenuto dall'olandese Scherens.

In Inghilterra hanno vinto le ele-

zioni politiche che al mondo intero.

Nell'Unione Sovietica il Primo Ministro Krusciov è stato sostituito da Bresnev.

In Africa altri Paesi si sono affrancati dal dominio imperialista e ora si governano da sé in piena indipendenza. In Europa l'indipendenza l'ha ottenuta l'isola di Malta che è entrata, come altri ex possedimenti inglesi, a far parte del Commonwealth britannico.

In Jugoslavia il 20 ottobre è stato celebrato il ventennale della liberazione della capitale, Belgrado. Nei pressi della città l'aereo a reazione che recava la delegazione sovietica, composta da un ministro e da parecchi ufficiali superiori compresi quelli che comandarono le truppe che liberarono Belgrado, è andato a schiantarsi contro un monte: nessuno si è salvato.

Un cenno a parte, tutto particolare, si merita la seconda conferenza dei Paesi non impegnati tenuta al Cairo con la partecipazione del mar. Tito promotore della prima conferenza tenuta a Belgrado, nonché le dimissioni presentate dall'on. Segni, per ragioni di salute, da Presidente della Repubblica.

Infine troppe le disgrazie e troppi i morti durante l'arco dell'anno: sulle strade, sui monti, nel mare, nel cielo, ovunque. Non sono infatti mancate le sciagure aeree e ferroviarie, né i naufragi di piccoli e grandi natanti in mare, né i tornado, ovvero cicloni, i quali, specie nelle coste del continente americano e di quello asiatico, hanno spazzato via senza misericordia cose e uomini, recando ovunque terrore, distruzione e morte. Trombe d'aria hanno recato distruzioni e provocato lutti anche in Sicilia, mentre rovinose inondazioni si sono avute nella vicina provatissima Jugoslavia.

Ed ora gli auguri, spontanei e come sempre sinceri, a tutti gli amici della Slavia Friulana, della Val Resia e della Val Canale ed a quanti di essi risiedono in altre zone della Provincia di Udine.

Auguri di un Natale veramente lieto nell'intimità familiare e di un Nuovo Anno denso più che mai di soddisfazioni di ogni genere.

E con gli auguri — che molto di cuore estendiamo a tutti gli amici che si trovano lontani dalla loro e nostra terra e dai loro cari, ivi costretti per motivi di lavoro e, quindi, di pane e conseguenze sopravvivenza facciamo proponimento di non venir mai meno a quello che è, e rimane, il principale presupposto della nostra fatica: quello di difendere sempre e con calore, in ogni momento e in ogni dove e con tutte le forze, il patrimonio linguistico, storico, morale e tradizionale della Comunità slovena della Provincia di Udine.

A tutti ancora auguri e auguri di BUON NATALE e di FELICE ANNO.

LA TENACIA, LA VOLONTA' E LA FEDE PREMIATI

Fatto compiuto la nuova casa della cultura slovena

È stato ricostruito ciò che l'odio e il fuoco fascista avevano distrutto - Imponente e suggestiva la cerimonia inaugurale - Precisati anche dal Prefetto i diritti delle minoranze - La nuova casa "Kulturni dom", dispone di un teatro di una biblioteca e di numerose sale - Significative e nobili le parole della pergamena collocata nelle fondamenta nel 1957

(Nostro servizio particolare)

In una stupenda cornice di pubblico e di eminenti autorità e personalità, tra cui l'ispettore generale dello Spettacolo dott. Bombardieri, il Presidente del Consiglio Regionale de Rinaldini, il dott. Libero Mazza, il Sindaco Franzil, il Presidente della Provincia Delise, l'on. Belci, l'on. Bernetic, il Sen. Vidali, il Console generale di Jugoslavia a Trieste, Rud Janhuba nonché assessori e consiglieri comunali e provinciali e rappresentanti di Partiti (Sema per il P.C.I., Pittoni per il P.S.I., Cesare per il P.S.D.I. e Botteri per la D.C.), sabato 5 dicembre u.s. è stata solennemente, in un'atmosfera ricca di significato, inaugurata la nuova Casa di Cultura Slovena che sorge in via Petronio e realizzata, oltre che con il contributo del Governo italiano (500 milioni stanziati in esecuzione al Memorandum d'intesa dell'ottobre 1954), con quanto raccolto dagli sloveni residenti in Italia e all'estero cui vanno aggiunti i contributi jugoslavi.

Giova qui ricordare che la vecchia Casa di Cultura Slovena «Norodni Dom» — altrettanto si può dire nei riguardi di altre case culturali slovene periferiche nelle quali parimenti si svolgeva una rigogliosa vita culturale ed educativa — cessò praticamente di esistere da quando il fascismo prese radici; e non passò gran tempo che la bella sede fu preda di attacchi e, infine, di un rovinoso incendio che la distrusse; e anche ciò fu opera delle squadre fasciste.

Ed è stato dopo la vittoriosa guerra partigiana che gli sloveni ebbero a prendere numerose iniziative per ricostruire, e in meglio possibilmente, ciò che il fascismo aveva distrutto. Fu l'8 ottobre 1950 che la «Slovenska hrvaška prosvetna zveza» promosse la costituzione di un comitato allo scopo di raccogliere fondi sia tra gli sloveni locali e jugoslavi che tra gli sloveni sparsi nel mondo; e fu con questi fondi, uniti al primo contributo del governo italiano, che la Casa di Cultura Slovena poté, per intanto, dopo aver acquistato il terreno (1900 metri quadrati di superficie), gettare le sue fondamenta. Era il 21 luglio 1957 e in queste fondamenta, a ricordo dell'avvenimento, venne collocata anche una pergamena recante queste parole:

«Il Kulturni dom, costruito in conformità a quanto previsto dall'Accordo di Londra, nonché con i contributi volontari degli sloveni di Trieste ed America e con l'aiuto dei popoli jugoslavi, serve alla vita culturale ed educativa degli sloveni triestini. Esso testimonia che gli odi e le discordie del passato sono sepolte e che entrambi i popoli a Trieste e nel suo territorio sono, sulla via del reciproco rispetto, avviati verso nuove mete di cooperazione culturale e convivenza pacifica».

Pertanto, alla cerimonia inaugurale ha per primo preso la parola il dott. Tomcic, Presidente del Comitato provvisorio per la gestione della Casa, cui ha fatto seguito il Prefetto (commissario del governo nella Regione) Mazza il quale ha, tra l'altro, detto:

«E' da auspicare che questa casa sia ora aperta a tutte le diverse correnti del pensiero sloveno e costituisca un centro di studio che, pur avendo di mira l'approfondimento della cultura slovena, non trascuri tuttavia di diffondere la conoscenza della cultura italiana attraverso le più significative ed alte sue espressioni».

La cerimonia, che per la sua calda atmosfera rimarrà per molto impressa nell'animo di tutti i presenti — e vi erano anche i membri del Corpo diplomatico e consolare ed esponenti politici —, ha quindi avuto un degno suggello: un applauditissimo concerto sostenuto bravamente dalla Scuola Musicale Slovena e che comprendeva composizioni scelte di Merku, Mirk e Vrabec.

Ora ben si merita una descrizione un po' sostanziosa l'imponente ed aggraziato complesso edilizio della Casa di Cultura realizzato su progetto dell'ing. architetto prof. Edo Mihevc con l'assistenza degli ing. arch. Olga Rusanov e Boris Rozman, ing. Alberto Cambi, ing. Ernesto Spillmann di Milano e prof. Gino Sacerdote di Torino.

Ebbene la Casa di Cultura si sviluppa per un'altezza di cinque piani ed ha un volume complessivo di 46 mila metri cubi. Sulla via Petronio

ha una facciata, rivestita di marmo, di quaranta metri. La sala teatrale, con 500 posti a sedere, ed il palcoscenico si trovano ad un piano più elevato della strada (il palcoscenico, che ha una superficie di 450 metri quadrati, è dotato di una piattaforma girevole del diametro di 11 metri).

Le sale, tutte ampie e accoglienti, sono numerose. Il foyer d'ingresso ha una superficie di 440 mq. Le pareti sono rivestite di cotto maiolato con decorazioni a sfondo popolare. Dal pianoterra si accede al foyer della platea di 230 mq. mediante un doppio scalone sovrastato da un lampadario di vetro di Murano. Il foyer della galleria, di 170 mq., è trasformabile in «galleria di esposizione».

All'ultimo piano è situato un ridotto di 190 mq. con annesso ampio bar. Due pareti del ridotto sono rivestite di legno «macorè» con artistiche figure di intarsio.

I citati vani sono perfettamente collegati da uno scalone di m. 6.40. Lo intero edificio è ricoperto da una terrazza praticabile.

Si tratta, insomma, di un complesso veramente che piace e inamora per le sue linee fini eppure slanciate

e ardite. Molto ammirato anche l'arredamento, e in particolare le poltroncine in velluto rosso cupo. Una moquette del medesimo colore ricopre il pavimento del teatro la cui sala è stata studiata sia per la prosa che per le esecuzioni musicali ed i cui rivestimenti sono strutturati essenzialmente in funzione dell'acustica.

L'illuminazione scenica è costituita da 64 circuiti da 1000 a 4000 W, elettronicamente regolabili. Il cambio di colori a distanza è possibile per venti riflettori. Il riscaldamento è assicurato nei locali secondari da termosifoni, aerotermini e termoconvettori, e per la sala principale da un impianto di condizionamento d'aria.

Inoltre, una delle sale collaterali, trasformata in galleria d'arte, accoglie già una trentina di opere di noti artisti triestini di nazionalità slovena: si tratta di Cernigoj, Saxida, Hlavaty, Palcich e Spacal.

Nell'ammirato edificio, inoltre, è ottimamente sistemata una ricca biblioteca che sicuramente molto servirà alla vita culturale ed educativa degli sloveni triestini.

LE NOSTRE INCHIESTE

DENUTRIZIONE E MISERIA

È doveroso riferire che nel Friuli il costo della vita è più elevato di tutta la regione mentre gli stipendi e i salari sono parecchio più bassi

Approfittiamo degli ultimi aumenti (pertino il prezzo dello zucchero, genere di primissima necessità, continua ad aumentare) senza indugio per fare qualche rilievo, che riteniamo di certo valore informativo, sulla situazione nella Provincia di Udine dove, purtroppo, i territori abitati da popolazione di parlata slovena (Slavia Friulana e Val Resia), nella graduatoria economica, risultano nelle ultime posizioni, in posti cioè di fondo classifica, come si dice in gergo sportivo, e che da soli stanno ad indicare un preoccupante stato di disagio.

Come e che cosa mangiano gli abitanti del Friuli? Qual'è in altre parole, il consumo medio per persona di alimentari e bevande?

Si tratta di un problema non certo marginale ma indiscutibilmente fondamentale perché il benessere economico è condizionato al livello nutritivo, ed a parte, naturalmente, il fatto che buona parte della gente da noi e nel mondo intero vive, come si suol dire, per «mangiare»; e, si capisce, per mangiare bene.

Sarebbe necessaria, lo sappiamo, una indagine minuta ed estesa per offrire un quadro diligente e pressoché esatto dello stato reale delle cose.

Non ci è stato possibile naturalmente interrogare tutte le famiglie della Provincia — e sono circa 180 mila comprese quelle della Comunità linguistica slovena — ma avendo anche limitato, ripetiamo, l'indagine solamente a 2046 nuclei, che grosso modo rappresentano il complesso dei gruppi familiari, si ha ugualmente il quadro pressoché esatto della situazione che in ultima analisi non abbisogna di particolari commenti inquantoché essa si commenta da sé con l'eloquenza pur fredda delle cifre.

Uno sguardo alle statistiche ci dice che per 42.464 famiglie della provincia di Udine (pari al 23,4 per cento) le macellerie non esistono, altre 51.697 (il 28,4 per cento) comprano carne una volta la settimana; 39.322 (21,6 per cento) l'acquistano due volte; 17.741 mangiano carne macellata tre volte in sette giorni; e via di questo passo.

Solo 7000 famiglie privilegiate fanno sette pasti la settimana a base di carne. La situazione varia, beninteso, da zona a zona con un minimo di un pasto ed un massimo di due pasti e mezzo nella zona di Pordenone, San Vito al Tagliamento e Sacile.

Questo il triste quadro di un capitolo alimentare che, per le piaghe più depresse che comprendono anche la Slavia Friulana e la Val Resia, si può riassumere in una sola parola: denutrizione; e ne sanno qualcosa i bam-

ni che d'estate vanno in colonia come ne sanno i medici che esaminano i giovani di leva.

Ma la carne non è la sola voce del bilancio alimentare. Ammettiamo, per ipotesi, che sia un genere di lusso e vediamo un altro genere di importanza essenziale: lo zucchero che, come si è detto, sta aumentando nuovamente di prezzo.

La media del consumo settimanale per persona è di 280 grammi: ciascuno quindi consuma in media 40 grammi di zucchero al giorno. Ma questa è una cifra tecnica, vale a dire statistica (per esempio la statistica dice che in Italia si mangiano in un anno un certo numero di polli e che in media ogni abitante si mangia un pollo alla settimana, ma la statistica non dice che vi è, il ricco, che mangia polli a volontà e chi vi è, il povero, che il pollo non lo vede nemmeno con il cannocchiale).

Ad ogni modo la cifra reale ci dice che 448 famiglie non conoscono lo zucchero, 268 lo vedono appena, 1254 ne consumano dai 25 ai 50 grammi pro capite, 4299 da 50 a 75 a testa, 8332 da 75 a 100 eccetera. Soltanto 28.400 famiglie su quasi 181 mila hanno un consumo settimanale individuale di 450 grammi ed oltre.

Per concludere su questo alimento, l'8 per cento degli abitanti della Provincia di Udine si accontenta, anzi è meglio dire deve accontentarsi, di un etto settimanale a testa, un terzo arriva sì e no a due etti e circa la metà supera i 250 grammi; e così, salvo casi isolati, non c'è pericolo che gli abitanti muoiano di diabete!

Per altre «voci» del fabbisogno casalingo, analoga se non peggiore è la situazione.

Circa la «polenta», il classico cibo di queste terre, confezionato con la farina di granturco, le cifre dicono che su 756 famiglie rurali, 394 mangiano polenta una volta al giorno, 210 due volte, 64 tre ed altre 88 usano solo pane. Comunque i pasti a base di polenta risultano più diffusi nelle zone aride. Pertanto anche questo è un altro segno di vera e propria depressione nutritiva.

A voler spostarsi, poi, per un momento nel settore abbigliamento, si fa l'amara constatazione che gli adulti comprano un paio di scarpe ogni quattro anni ed in metà delle famiglie un paio ogni due anni. Nel 9 per cento dei nuclei familiari, infine, c'è un soprabbito disponibile ogni quattro adulti.

E si potrebbe continuare. Come si vede, quadro sconcertante e che va senz'altro, come si usa dire oggi ridimensionato in senso naturalmente migliore.

Božični prazniki in novo leto

(Nadaljevanje iz prve strani)

človeštvo doživelo polno naravnih nesreč, a še več v prometnih zvezah in drugih človeških iznajdbah. V Jugoslaviji so s ponosom in veseljem praznovali 20-letnico, odkar je bil 20. oktobra 1944 osvobojen Beograd, toda tudi oni so morali doživeti nove naravne katastrofe, zlasti velike poplave, ki so poplavlile predvsem glavno mesto Hrvaške Zagreb.

Tudi v Italiji smo imeli razne naravne katastrofe, posebno hudo je bilo ob koncu leta v jeseni, ko je velik vihar zajel Sicilijo in je bilo tudi precej smrtnih žrtev. Mi pa smo v naši Furlanski Sloveniji doživeli v oktobrskem deževju precej škode na gruntih in na cestah.

Kot politični dogodek posebnega pomena je omeniti konferenco neangažiranih držav, t. j. držav, ki ne pripadajo ne zahodnemu ne vzhodnemu bloku; bila je v Kairu (Egipt). Udeležil se je tudi predsednik Socialistične federativne republike maršal Tito. Prejšnja konferenca neangažiranih držav je bila na predlog maršala Tita v Beogradu.

Med pomembnimi dogodki je tudi ostavka predsednika italijanske republike Antonija Segnija iz zdravstvenih razlogov.

Naša božična in novoletna voščila

Toda pozabimo na slabe stvari preteklega leta in upajmo, da se bo Novo leto lepše izteklo.

Prav zato voščimo iz vsega srca in z odkrito dušo vse najboljše vsem ljudem v Furlanski Sloveniji in v Kanalski dolini, dalje vsem hribovskim ljudem v Karniji, ki žive isto življenje kot mi in končno vsem našim prijateljem.

Želimo, da bi naši ljudje prebili božične praznike v domačem krogu, a da bi se jim vse želje, ki jih bodo imeli v veseli družbi novega leta, uresničile v največji meri.

Spominjamo se seveda v naših voščilih prav posebno vseh tistih naših ljudi, ki morajo delati v emigraciji v raznih tujih državah. Tam jim sicer ni sile za vsakdanje življenje in prav gotovo ne trpijo pomanjkanja. A vendarle se morajo naši emigranti marsičesa odpovedati: odpovedati se morajo domače družbe, odpovedati se morajo tiste hrane in pijače, ki jim doma najbolj tekne. Prav zadovoljnih trenutkov nimajo kot doma, ker je zunaj prvo le delo, a vse drugo je bolj hladno, pusto življenje.

Velik del naših ljudi dela v emigraciji zato, da obstane. Tudi vsi mi v Furlanski Sloveniji, ki smo člani slovenske skupnosti, ki smo « Slovenji », moramo nimar gledati, da ohranimo, kar so nam naše matere in očetje, naši nonoti dali, da obdržimo, kar so oni imeli. In kaj so oni imeli? Imeli so skupaj svoj materini jezik od zibelke naprej, svojo zavest, da so v zgodovini « Slovenji » dosti pomenili v Beneški Republiki in v zadnjem stoletju Zedinjeni Italiji. Naši stari so nekaj na to dali, da so bili « Slovenji » nekaj posebnega v državi. A da povemo bolj fino in učeno: Oni naši očetje so skrbeli za svoj jezikovni, zgodovinski, moralni in tradicionalni pomen, ki nas je vse do zdaj pokonci držal.

Voščimo vsem vesel božič in srečno novo leto!

NAGRADA VZTRAJNI VOLJI IN ZAUPANJU

Slovenski kulturni dom v Trstu dograjen

Ponovno zgrajeno, kar sta porušila sovraštvo in fašistični ogenj – Veličastna otvoritvena slovesnost
Tudi generalni vladni komisar govoril o pravicah manjšine – V novem kulturnem domu gledališče, knjižnica in več dvoran – Pomenljive besede na pergameni vzdani v temelje leta 1957

V soboto 5. decembra 1964 so v Trstu v ulici Petronio slovesno odprli novi Slovenski kulturni dom. Otvoritve, ki jo je navdajalo značilno združje, se je udeležilo lepo število javnosti, vidnih osebnosti in predstavnikov oblasti. Med njimi so bili predsednik deželne sveta De Rinaldini, generalni vladni komisar dr. Mazza, jugoslovanski generalni konzul v Trstu Rudi Janhuba, župan Franzil, pokrajinski predsednik Delise, poslanca Belci in Bernetičeva, sen. Vidali, svetovalci in asesorji občinskih svetov in pokrajinskega sveta, predstavniki političnih strank /Sema za PCI, Pitoni za PSI, Cesare za PSDI in Botteri za DC/ ter glavni gledališki inšpektor dr. Bombardieri.

Sredstva za zgraditev doma so prispevali: 500 milijonov lir italijanska vlada na podlagi določil Londonskega

sporazuma oktobra 1954, Slovenci v Italiji in v tujini ter jugoslovanski narodi.

Ob tej priložnosti se spominjamo, da je prejšnji Slovenski kulturni dom v Trstu, kakor tudi ostale manjše kulturne domove z bogatim kulturno vzgojnim življenjem, prenehal dejansko delovati v času, ko se je fašizem začel ukoreninjati. Kmalu po tem je to kulturno žarišče postalo plen fašističnih tolpe, ki so ga končno zažgale.

Po zmagoviti narodnoosvobodilni vojni so si Slovenci začeli prizadevati za ponovno zgraditev po možnosti še lepšega doma. Dne 8. oktobra 1950 je dala Slovensko hrvaška prosvetna zveza pobudo za ustanovitev odbora, ki naj bi zbiral sredstva tako med Slovenci domačini in Jugoslavlani, kakor tudi med tistimi rojaki, ki so se

razkropili po svetu. Ta sredstva, katerim se je pridružil tudi prvi prispevek italijanske vlade, so ustvarila pogoje za gradnjo temeljev Slovenskega kulturnega doma na določenem terenu 1900 m² površine. Bilo je 21. julija 1957, ko so v spomin na ta dogodek vzdali v temelje pergamentno spominsko listino z naslednjo vsebino:

« Kulturni dom, zgrajen v skladu z določili Londonskega sporazuma, s prostovoljnimi prispevki tržaških in ameriških Slovencev in s pomočjo jugoslovanskih narodov, naj služi tržaškim Slovincem v kulturne in vzgojne namene. Naj bo priča, da so pokopana sovraštva in razdori v preteklosti in da sta oba naroda v Trstu in na njegovem ozemlju usmerjena po poti medsebojnega spoštovanja ter

k novim ciljem kulturnega sodelovanja in miroljubnega sožitja ».

Ob otvoritveni slovesnosti je prvi spregovoril dr. Tončić, predsednik začasnega upravnega odbora kulturnega doma, za njim pa je povzel besedo generalni vladni komisar dežele dr. Mazza, ki je med drugim dejal:

« Zaželeno je, naj bo ta dom zdaj odprt vsem različnim strujam slovenske misli kot študijsko središče; vključ njegovemu namenu poglobljati slovensko kulturo pa naj ne zanemari širiti poznavanja italijanske kulture preko njenih najbolj značilnih predstavnikov ».

Slovesnost bo zaradi svojega toplega vzdušja ostala v trajnem spominu vseh navzočih. Zaključil jo je z navdušenjem sprejet koncert Slovenske glasbene šole, ki je izvedla izbrane kompozicije slovenskih skladateljev Merkuja, Mirka in Vrabca.

Fotokronika ob otvoritvi Kulturnega doma: 1) Dr. Mazza in dr. Franzil v družbi slovenskih deklet v narodni noši; 2) Orkester Glasbene Matice in pevski zbor « Jacobus Gallus »; 3) Povabljene oblasti in osebnosti; 4) Udeleženci slavnostne otvoritve

Blagovna izmenjava zelo hitro narašča

(Nadaljevanje iz prve strani)

govni obmejni promet med obema sosednjima državama gladko razvijal in raste.

V novembru letos so na razgovorih « Italijansko-jugoslovanskega mešanega odbora » ustanovili « Jugoslovansko-italijanski mešani odbor za gospodarsko in tehnično sodelovanje », ki naj bi skrbel, da bi jugoslovanska in italijanska industrijska podjetja med seboj boljše sodelovala. Sicer že obstoja velikanska blagovna izmenjava med obema državama, saj je samo v letošnjih devetih mesecih Jugoslavija izvozila v Italijo za 30 milijard dinarjev blaga, Italija pa je v istem času izvozila v Jugoslavijo kar za 40 milijard lir. Letos je Jugoslavija dovolila, da je Italija uvozila več blaga kakor zadnji dve leti.

V Gorici, pri obmejnem prehodu Rdečca hiša, je pro-

met s tovarnjaki največji na celotni italijansko-jugoslovanski meji. Tam stalno prehaja mejo na stotine težkih kamionov, ki spravljajo blago v Jugoslavijo ali pa od tam polne tovarnjake surovin, gozdskih in poljskih pridelkov in drugo blago. Zdaj pa je tendenca na obeh straneh, da bi se povečal še promet s industrijskim blagom iz Jugoslavije, da bi bila blagovna izmenjava bolj stabilna in da bi bolj porastle.

« Primorje export » je v začetku svojega delovanja prepeljalo leta 1950 za več milijard hr blaga in tudi izvozilo je zelo dosti. V Sežani, Kopru in Umagu v Istri obstojajo še tri podjetja, ki se ukvarjajo s prevozom blaga med Italijo in Jugoslavijo, toda polovico poslov v smislu regionalnih sporazumov je opravilo velepodjetje « Primorje export », ki ima svoj glavni sedež v

Rožni dolini v Novi Gorici. Vsak nov sporazum med Italijo in Jugoslavijo prinaša nove liberalizacije blagovne izmenjave. Letošnji novemberski sporazum vsebuje uvažanje svežega grozdja v Italijo, dalje slabših vin za izdelavo kisa, a iz jugoslovanske strani dovoljenje za razne industrijske artikole.

Zdaj si razna podjetja v obmejnem jugoslovanskem pasu in v Furlaniji ter Trstu in Gorici prizadevajo, da bi čim več izvažala v smislu regionalnega sporazuma za blagovni promet. Ko pa bo prišlo do industrijskega sodelovanja, bo možna izmenjava tudi z raznimi manjšimi podjetji, kakor so na primer čipke in galanterija ter razni drugi izdelki, ki jih izdelujejo v obmejnih krajih Bovec, Kobarid, Podmele, Cerklje, Tolmin, Idrija, Podbrdo, Anhovo, Nova Gorica, Jesenice, Bled, Se-

žana, Koper in drugje, s podjetji iz naše strani kot na primer iz Vidma, Gorice, Monfalcone, Krmina, Trsta in Pordenona. Tudi kmetijski pridelki jugoslovanskega obmejnega pasu bodo pri večjem tehničnem in industrijskem sodelovanju dobili preje dovoljenje za prost uvoz v Italijo. Furlanija, ki še ni toliko vključena v regionalna sporazuma za blagovni promet, bo s tehnično in industrijsko kooperacijo lažje prodrla na slovenski trg, kakor sta deloma do sedaj že dosegla Trst in Gorica.

Nova avtonomna dežela s posebnim statutom Furlanija-Juljska krajina in pa Slovenija na drugi strani bi morala biti perspektiva prihodnje obmejne regionalne blagovne izmenjave v okviru velikega jugoslovansko-italijanskega splošnega trgovinskega sporazuma in industrijske kooperacije.

teljev Merkuja, Mirka in Vrabca.

Naj v glavnih obrisih orisemo funkcionalno, veličastno in lepo zgradbo kulturnega doma. Načrte je izdelal inž. arh. prof. Edo Mihevc z asistenti inž. arh. Olgo Rusanovo in Borisom Rozmanom, inž. Albertom Cambijem, inž. Ernestom Spillmannom iz Milana in prof. Ginom Sacerdote iz Torina.

Kulturni dom je visok pet nadstropij. Celotna prostornina meri 46.000 m². Fasada je obrnjena na ulico Petronio in je obložena z marmorjem v višino štiridesetih metrov. Gledališna dvorana s 500 sedeži in oder sta dvignjena /površina odra znaša 450 m², ima vrtljivo ploskev v premeru 11 m./

Dom razpolaga tudi s številnimi prostornimi in vabljivimi dvoranami. Vhodni foyer meri 440 m². Stene so obložene s ploščicami, okrašenimi z narodnimi motivi. Iz prvega nadstropja vodi stopnišče v pritlični foyer s površino 230 m²; nad njim visi lesteneč iz muranskega stekla. Foyer galerije, ki meri 190 m², je možno spremeniti v « galerijo za razstave ».

V zadnjem nadstropju se nahaja klub / 190 m² /, kateremu je priložen bar. Dve leseni steni kluba krasijo umetniške figure v intarziji.

Celotna vizija stavbe vzbuja prijeten vtis, zlasti njene nežne, a tudi vitke in drzne linije. Občudovanja vredna je tudi oprema, še posebno sedeži v temno rdečem baržunu. Tla gledališča pokriva preproga iste barve. Dvorana je primerna tako za dramske kot za glasbene prireditve in je akustično izredno funkcionalna.

OKOLI PO NAŠIH VASEH IN ZASELKIH

Izredno slabe ekonomske razmere v vaseh nad Ahtnom

Cesta, ki vodi iz Maline v Subid in Prosnid, skoraj nevozna - Hribovske vasi se bodo čez par let popolnoma izpraznile zaradi masovne emigracije - Nihče se ne zanima za ta zanemarjeni slovenski predel - Ljudje iz Prosnida bi radi spadali pod občino Ahten, s katerim imajo prometne vezi in je tudi njihovo trgovsko središče

Ne bi mogli reči, da nas je pot slučajno zanesla v Prosnid, kajti v to vasico, ki leži visoko v hribovih, je treba iti nalašč in tudi naprej ne vodi več nobena pot. Šli smo v predvolilnem času, da bi videli kakšno je kaj razpoloženje in če se je v teh zadnjih časih kaj obrnilo na boljše. Pa je ostalo vse pri starem, to smo opazili že na prvi pogled, še predno smo prišli do vasi. Cesta, ki vodi iz Ahtna skozi Malino in Subid v Prosnid, je v strašno obupnem stanju. Do Maline je sicer asfaltirana, potem pa bog se usmili, tako je razrita kot presušen hudournik. Ne vemo kako more sploh voziti avtobus po njej. Sedajle na zimo jo bodo morali temeljito posuti s peskom, da bo ob deževnih dneh za silo vozna.

Takoj ko smo prišli v vas, se je zbrala okoli nas gruča mož. Eden od njih je stopil naprej in dejal smeje: «Ste sigurno spet čuli praviti, da nam delajo ceste, ki nas bo povezovala s Platišči in Tipano in ste morebit upali, da se boste vrnili lahko že po drugi strani domov». Potem so nam začeli pripovedovati vsi hkrati, da jim pred vsakimi volitvami, in tako tudi sedaj, zgrade po pol kilometra ceste, a da bo potrebno še dosti volitev predno bo do delana. Seveda vsakdo lahko razume, da je takšno početje smešno in da cesta ni drugega kot vabilo za glasove. To pot pa ne bi bila potrebna niti ta vaba, kajti v tipanski občini, kamor spada tudi Prosnid, so bile predstavljene samo dve liste in obe od krščanske demokracije (ena z znakom ščit in križ, druga pa pod oznako «direktni obdelovalci»). Ljudje na ta način niso imeli nobene izbire, tudi napredno misleči so morali glasovati za krščanske demokrate, to je za vedno ene in iste ljudi.

Vas je bila skoraj prazna. V gostilni je sedelo pri kozarcu vina par starih, drugod po vasi je bilo pa vse tiho, še otrok ni bilo videti nikjer, čeprav je sonce sijalo kar toplo. Večina mladih je na delu v inozemstvu in pošilja domov zaslužek, da se morejo preživljati ostali člani družine, ki drže doma še hišo pokonci in rede par glav živine. V inozemstvu se zasluži kar dobro, saj primejo za najtežja dela in zato so si nekateri prihranili že kar čedne vsotice. Nekateri so si s prihranki kupili malo posestvo doli v Ahtnu, Nemah in drugih vasicah «pedemontane». Kdor se enkrat izseli v inozemstvo zaradi dela, se redko kateri še povrne nazaj domov in zato preti vasi, nevarnost, da se polagoma popolnoma izprazni.

Pa poglejmo kaj je drugega novega v Prosnidu in kako se jim godi.

Skoraj verjeti nismo mogli, ko so nam povedali, da dajejo njihove krave le 250 litrov mleka na dan, katerega vozijo vsako jutro v mlekarino v Subid. Včasih je bila tukaj izredno dobro raz-

vita živinoreja in prosnidski sir je bil zelo cenjen na trgu, sedaj pa goji vsaka hiša le po eno ali največ dve kravi, nekateri pa, kjer so doma samo stare žene, še tiste ne. Včasih so imeli v Prosnidu tudi dosti sena na prodajo, saj se tukaj okoli razprostirajo dobre senožeti. Ker ni delovnih moči pri hiši, ostajajo te nepokosene in zato jim tudi krma ne prinaša nobenih koristi, čeravno jo kmetje iz Furlanije dobro plačujejo in vedno po njej povprašujejo.

V vasi, ki ima več kot 100 hiš, imajo pet razredno osnovno šolo in otroški vrtec, a je na žalost v njej le 11 otrok (7 v osnovni šoli in 4 v vrtcu). Vsako jutro pa se odpelje v Ahten in od tod v Neme 9 otrok, ki obiskujejo nižjo srednjo šolo. Tem se morda obehta boljša bodočnost; z višjo izobrazbo bodo v svetu, kamor bodo gotovo odšli tudi ti, dobili lažje delo in boljši zaslužek.

Zadnja leta so brez dušnega pastirja, oziroma, hodi ob nedeljah in dvakrat čez teden maševati župnik iz Subida. Težko pa je to, da kljub dobri volji, ne obvlada slovenskega jezika in zato se starejši ljudje ne morejo pri njem izpovedati. Od časa da časa pride semkaj sicer breginjski duhovnik iz onega kraja meje, da ugodni nujnim potrebam, a to ni dovolj, ljudje si žele imeti svojega dušnega pastirja, ki bi se mogel z njimi pogovoriti še o drugih zadevah po domače, saj so tako sami in odrezani proč od ostalega sveta.

Potožili so nam še, da nujno potrebujejo, da bi bil že enkrat popravljen Most čez Nadižo. Tu je obmejni blok, a mostiček, ki veže obe državi, je tako strašno slab, da so prepovedali voziti čezenj s težkimi vozili. Potreba po njem je pa ravno tam zelo velika, ker imajo ljudje onkraj meje svoje gozdove in senožeti.

Prosnijeni so še pred precej leti zaprosili, da bi se odcepili od sedanje občine in da bi se priključili k Ahtnu, kamor vodi

cesta in je tam tudi njihovo trgovsko in geografsko izhodišče. Prošnja še sedaj ni bila dokončno rešena in tako se zavlačuje tudi to pereče vprašanje, seveda na škodo Prosnijenov, ki morajo plačevati tipanski občini visoke davke, ta pa jih pušča v nemar povsod, še pri javnih delih pride Prosnid na vrsto vedno zadnji.

Jamrali so o še vsemogočem in nikjer ni kazalo nobenega upanja, da bi se moglo obrniti kaj na boljše. Kaj bo čez kakšno desetletje? Starl bodo pomrli, mladi se bodo izselili in tako bo vas ostala popolnoma prazna in zapuščena.

In vendar bi se mogla rešiti bednega pogina tudi ta vas, če bi kje v bližini, na primer v Ahtnu ali Fojdi postavili kakšno industrijo. Nihče ne hodi rad v tujino s trebuhom za kruhom, če bi imeli blizu doma kakršenkoli vic. dohodkov, bi ostali prav gotovo vsaj nekateri na domači zemlji: reden dohodek v tovarni, nekoliko pri kmetiji in bi se živelo. Izključno od pridelkov, kajti v vsej okolici ni niti enega industrijskega obrata, ki jih daje nerodovitna hribovska domačija, pa ni moč živeti, posebno ne v današnjih časih, ko stremlje vse po napredku.

Iz Kanalske doline

Postaja brzovlaka v Trbižu

Domačini, kakor tudi turistične ustanove, so z velikim veseljem sprejeli vest, da se bo brzovlak števil. 508, ki pripelje v Trbiž opolnoči, spet ustavljal v tem mestu ob nedeljah in praznikih začeni s 6. decembrom t. l. Ta vlak bo posebno na roko delavcem iz Rablja in Bele peč, ki se ob nedeljah večer vračajo na svoja delovna mesta in ki se po navadi poslužujejo zadnjega vlaka.

Upati je, da bo ministrstvo za promet, ko bodo obravnavali mednarodne vozne ređe, zopet uveljavilo vse že ukinjene po-

Prosnid leži na sredi pobočja in se človeku zdi, da ponosno bedi nad usodo vasi. Ljudje so tu izredno veselega značaja čeprav je tudi tukaj emigracija izredno velika in je doma sila malo mladih ljudi. Geografsko gravitira na Ahten

Iz Nadiške doline

MALI OBMEJNI PROMET NOVEMBRA

Meseca novembra je bilo skozi obmejne prehode v Beneški Sloveniji 21.883 prehodov. Največ jih je bilo skozi Štupco, kjer je blok prve kategorije; in sicer 17.340, medtem ko je bilo skozi ostale obmejne prehode takole gibanje: skozi Učjo 179, skozi Most na Nadiži (občina Tipana) 579, skozi Robedišče 1.444, skozi Polavo pri Čeplatiščih 612, skozi Solarje pri Dreki 884, skozi most Klinac 440, skozi Mišček 339, skozi Boketo pri Topolovem 42, skozi Skale v občini Grmek pa 16.

Sv. Peter Slovenov POPRAVILO VODOVODOV

Tehniki konzorcija Pojana so tale mesec popravili kar tri vodovode: onega v Subidu, u Špetru in u Brdci. Tako imajo te tri vasi zopet dovolj pitne vode.

V Lipi so te dni začeli tudi s sistemacijo odtočnih kanalov.

DARILO OTROŠKIM VRTCEM

«Cassa di Risparmio» iz Vidma je tudi letos potom svoje čedadske podružnice priskočila na pomoč pri postavitvi jaslic v nekaterih otroških vrtcih in je v ta namen darovala 120.000 lir. Te vsote bodo deležni tile otroški vrtci: v Čedadu, Srednjah, Gorenjem Trbilju, Klodiču, Platu, Sovodnjah, Matajurju, Tarčeti, v Gorjanih, Prestintu, Mažerolah in v Učji.

Demografsko gibanje

Meseca oktobra je bilo v špeterski občini takole demografsko gibanje: rodilo se je osem otrok, umrle so tri osebe, porok je bilo pet, v občino se je priselilo pet oseb, izselilo se jih je pa tudi pet. Tako je štela občina koncem oktobra 2.692 prebivalcev.

staje, da tako ne bo pri tem trpel turizem v Kanalski dolini.

Nov otroški vrtec

Ministrstvo za javna dela je s sporazumom za ministvom za šolstvo dodelilo naši občini 25 milijonov 200 tisoč lir za gradnjo novega otroškega vrtca ONAIRC, kajti staro poslopje je premajhno in tudi ne odgovarja higijenskim razmeram.

BOŽIČNO DREVO ZA TRST

Očinska administracija je v imenu trbiškega prebivalstva podarila Trstu božično drevo, ki so ga postavili na trgu Unità. Župan Franzil se je zahvalil za dobrodošlo darilo.

NATECAJ ZA NAJLEPŠO IZLOŽBO

Turistično društvo v Trbižu je razpisalo natečaj za najlepše izložbeno okno ob božičnih praznikih. Prva nagrada bo znašala 50.000 lir, druga 30.000, tretja pa 20.000 lir.

Žabnice

Napeljava kanalizacije

V kratkem bodo začeli z napeljavo odtočnih kanalov tudi v naši vasi. Najprvo bodo uredili glavno arterijo od železniške postaje do hudournika Bartolo. Za ta dela je nakazanih 20 milijonov lir in jih bodo začeli izvajati na pomlad, v apalt pa jih bodo dali še letošnje leto.

Vodovodi v Trpeču in Klenjah

Pretekli teden, ko so popravljali vodovod v Trpeču in Klenjah, ki se je pokvaril zaradi velikega pritiska, so ga tudi ojačali, tako da bo imel odslej tudi v poletnih mesecih, ko nastopi suša, vedno dovolj vode.

Čedad

Vsa Beneška Slovenija pod

čedadskimi karabinerji

Ker so ukinili čentsko karabinersko «tenenzo», so teritorij, ki so spadali pod to območje, prišli sedaj pod čedadsko karabinersko jurisdikcijo. Tako spadajo sedaj pod čedadsko jurisdikcijo tele občine: Čedad, Tavorjana, Fojda, Povoletto, Premariacco, Remanzacco, Prapотно, Špeter, Sv. Lenart, Srednje, Dreka, Grmek, Podbonesec, Sovodnje, Čenta, Magnano in Riviera. Brdo v Terski dolini, Tipana, Neme in Ahten.

Nova avtobusna linija

Da bi prišli na roko študentom in nekaterim delavcem, ki hodijo v šlo ali na delo v Čedad, so vzpostavili novo krožno avtobusno linijo, ki gre skozi Prapотно in Dolenje, Corno di Rosazzo, Sv. Ivan ob Nadiži, Manzano, Butrio, Premariacco in nato se vrne v Čedad. Avtobus vozi samo ob delavnikih z odhodom iz Čedada ob 6,46; 9,45 in 17,50; v Čedad pa se vrne ob 7,55; 10,55 in ob 19 uri.

Ambulatorij za invalide zaprt

Mestna sekcija vojnih invalidov sporoča, da bo zdravniški ambulatorij čez zimo zaprt. Kdor bi potreboval v tem času zdravniške pomoči, naj se obrne katerikoli dan, razen ob nedeljah, na ambulatorij v via Giacinto Gallina na zdravnika Felice Zanuttini.

NAGRADE DELAVCEM

Družba «Italcementi», ki je dne 5. decembra t.l. proslavila stoletnico svojega obstoja, bo podelila za eno milijardo lir nagrad delavcem, ki so zaposleni pri tem podjetju več kot dvajset let. Nagrade bodo deležni tudi bivši uslužbenci, ki so šli v pokoj ta zadnja leta.

DEMOGRAFSKO GIBANJE

Meseca novembra je prebivalstvo čedadske občine nekoliko naraslo, tako da šteje sedaj 11.039 ljudi. V novembru se je v Čedadu rodilo 22 otrok, umrlo je 8 ljudi, v občino je prišlo stanovanj 54 novih ljudi iz občine se jih je izselilo pa 33; poroke so bile štiri.

POSOJILO KONZORCIJU POJANA

Sporočeno je bilo, da je «Cassa Depositi e Prestiti» dala konzorciju Pojana 55 milijonov lir posojila. S tem denarjem bodo ojačili vodovodno mrežo v okolici Čedada.

Fojda

POZDRAV ŽUPANA EMIGRANTOM

Novi župan geom. Roberto Celledoni je poslal zo božične praznike vsem emigrantom fojdsko občino in njihovim družinam voščila in pozdrave. Ob tej priliki jih je tudi povabil na «praznik emigrantov», ki se bo vršil v Fojdi dne 3. januarja.

IVAN TRINKO: SPISI

**Za celotno
osvetlitev
Trinkove
književniške
tvornosti bi
bilo treba
objaviti kdaj
tudi njegove
italijanske
spise**

Slovenije so se vselej radi ustavljali v Vidmu pri Ivanu Trinku, če so si želeli vesti in podatkov o jeziku, prebivalcih in razmerah v tej deželi. Ponovno je Trinka sam objavil sestavke o njej in njenih posebnostih. Lepo je opisal zlasti Režijo. Zbiral je narodne stvari in zabeležil marsikaj o vedomcih in o divjih ženah ali krivopetah. Petru Podreki, ki ga je v mladosti iztrgal iz tujih mrež in ga pridobil za slovensko pisanje, je postavil lep spomenik s poglavjem o njegovem življenju.

Knjiga njegovih spisov ima namen, da širi zanimanje za pesniško in pisateljsko delo, ki je nastajalo v nenavadnih, težavnih razmerah delno v Trčmunu na skrajnem zahodnem robu slovenskega ozemlja, delno pa še dalje od skrajne meje v glavnem mestu Furlanije. Knjiga bi rada približala ljudstvu tega njegovega velikega in požrtvovalnega učitelja in vzgojitelja, ki se je oplajal ob lepotah in vrednotah svoje ožje domovine, ko je ustvarjal svoje umetnine v domači besedi, v glasbi in v risbi. Trinka živa beseda naj spremlja njegovo ljudstvo na nadaljnji poti do ugodnejših prosvetnih razmer. Kakor se je Trinka sredi duševne tujine z lastno močjo sam dokopal do svojega pravega bistva, tako naj njegov zgled kaže njegovim rojakom uspešno in varno pot navzgor in naprej.

Rojaki in bratje naj segajo po knjigi Trinkovih spisov v zavesti, da je v njej ves Trinka kot slovenski pesnik, slovenski pripovednik in slovenski znanstvenik.

ANDREJ BUDAL

prisirčnih povesticah tudi očete in matere in vrsto vaščanov iz raznih družin. Pisatelj se pesniško zamika v nekdanje dni: «Vsakikrat ko se hote ali ne hote zamisliš v mlada leta, se odpre pred teboj živo in čudovito pozorišče, kjer gledaš vse, kar se ti je lepega vtisnilo takrat v globino duše. In tako zopet zaživiš one zlate dni».

Obiskovalci Beneške ali Furlanske

Ko sem imel med obema vojnama v Vidmu priliko, da od blizu spoznam Trinka kot človeka ter kot pesnika in pisatelja, sem neprijetno občutil to, da so bili nekateri njegovi spisi iz prejšnjih dob težko dostopni in ljudstvu malo znani. Ta nevednost se je še stopnjevala po njegovi smrti, ko je postajala njegova živa beseda bolj in bolj potrebna slovenski javnosti, posebno Slovencem v Italiji in še bolj njegovim ožjim rojakom v Beneški ali Furlanski Sloveniji.

Trinkovi spisi v vezani in nevezani besedi sodijo med kulturno bogastvo zahodnih Slovencev in imajo svoj pomen v zgodovini slovenskega slovstva in slovenskega jezika. Taka razmišljanja so nagnila Slovensko kulturno-gospodarsko zvezo v Trstu, da je skušala pospešiti objavo Trinkovih spisov v priročni, najširši slovenski krogom dostopni obliki. Tako je nastala zbirka, ki podaja Slovincem, zlasti beneškim, na 314 straneh Trinkove «Poezije» iz leta 1897., venec mladinskih črtic «Naši paglavci» iz leta 1927 in osem drugih važnih spisov. Knjiga združuje tako vse, kar je Trinka pomembnega napisal in bo za daljšo dobo predstavljala rojakom in svetu zbrano delo tega najzahodnejšega slovenskega pesnika in pisatelja. Vključene so važnejše pesmi iz zapuščine, kolikor jih je izšlo v raznih letnikih «Trinkovega koledarja».

Trinkova poezija ima svoje osnove v pesnikovih življenjskih izkušnjah in razmerah. Slovstveno se oslanja na Stritarjevo in Gregorčičevo šolo ter njuno pesništvu gledanje na svet. Trinkova muza ljubi otočna občutja, njeno razmišljanje in modrovanje poganja iz pretežno žalostnih osebnih in občeločevskih izkušenj in prehaja včasih v prepir z najvišjim bitjem, ki dopušča toliko razdorov, nesreč in krivic. Kakor je prišel Gregorčič do skrajno grenkega zaključka: «Človeka nikar!» tako se tudi Trinka obrača do najvišjega bitja s prošnjo: «Zemljano bednim, Stvarnik, daj pokoj! Pesnik rad prikazuje mračne slike in prizore iz slovenske preteklosti. Največ tolažbe mu prihaja iz globoke občutljivosti in dovzetosti za lepote narave in iz njegove zavzetosti nad veličastjo vesolja. Njegova krepka satirična žila ostro šiba, kar se mu zdi, da je na svetu narobe. Najbolj obsoja farizejske duše in najbolj zoprni mu je lik narodnega odpadnika, ki izdaja materino besedo in onečašča samega sebe. V trenutkih zapuščeniosti in osamelosti sredi tujega sveta se rad ozira proti vzhodu k rodnim bratom in sestram, ki se neomajno trudijo za boljšo prihodnost svojega naroda. Iz takega navdušenja klije tudi v njem napoved lepših dni: «Minola noč nam grobnega je spanja, slavjanski dan močno se naznanja». Dve razgibani pripovedni pesmi mu je navdihnili usoda mesta Ogleja.

Za mlajši rod Beneške ali Furlanske Slovenije so najbolj privlačni «Naši paglavci» s črticami o skromnem in preprostem, včasih pa tudi razgibanem življenju živahne mladine domače vasi. Razen paglavcev spoznavamo v teh

KRATKE DOMAČE NOVICE

Iz Režjanske doline

KOLIKO JE AVTOMOBILOV

Iz zadnje statistike je razvidno, da je v dolini Režije kar 52 avtomobilov in 13 kamionov in furgonov. To pomeni, da pride eno vozilo na vsakih 40 ljudi.

NOV OBČINSKI TAJNIK

Na mesto prejšnjega občinskega tajnika Franca Grossija, ki se je hudo poškodoval pri avtomobilski nesreči in se še sedaj zdravi v videmski bolnici, je prišel Luigi Buonanni iz Erto Casso. Njegova prva naloga bo sklicati občinski svet, da bodo izvolili župana.

REZIJA - V huminsko bolnico so pripeljali v zelo resnem stanju 53 letno Ano Beltrame iz Ravence, ki je padla z lestve kakih tri metre globoko, ko je šla s košem po listje na senik. Žena si je pri padcu zlomila desno roko in dobila še več drugih poškodb po glavi, zaradi katerih je izgubila dosti krvi. V bolnici so jo sprejeli s pridržano prognozo.

Tavorjana

Gozdni požar

V bližini vasi Kosta je prišlo pretekli teden do gozdnega požara, katerega so pa na srečo hitro pogasili, ker so takoj prihiteli na kraj ognja domačini in vojaki in zadušili plamene. Škoda ni zelo velika.

Cesta v Kanalut

Dela na cesti Tavorjana-Kanalut, ki so jo asfaltirali in je dolga 2,5 km, so končana. Sedaj nameravajo cesto asfaltirati še naprej do Mažerol, za kar je država že nakazala 16 milijonov lir. Asfaltirali jo bodo prihodnjo pomlad, že sedaj pa bodo cesto popravili, eliminirali nekatere nevarne ovinke in zgradili podporne zidove.

TIPANA - Sistemirali so prostor pred cerkvijo, kjer so dokončali z deli. Sedaj je potok

Gorgons ves pokrit, kar daje vasi lep videz in je tudi dovolj prostora za parkiranje in obračanje avtomobilov.

V Tipani so tudi ustanovili sekcijo «Državne zveze družin padlih in pogrešanih v vojni». Prvi shod, kateremu je predsedovala pokrajinska predsednica in mati padlega partizana Maria Cristina Berghinz, so imeli meseca novembra.

SEDIGLA - Te dni so dali v apalt ojačenje vodovoda. Ob tej priliki bodo napeljali vodovod tudi v nekatere zaselke, ki so še danes brez njega.

FOJDA - Ministrstvo za javna dela je dodelilo občini 14 milijonov lir za popravilo cest. Z deli bodo pričeli v kratkem.

SV. LENART - V bolnico so morali peljati 18 letnega Pia Vogriča iz Škrutovega, ker se je z avtomobilom zaletel v nek drog in se močno udaril v desno uho.

PODBONESEC - V bolnico je moral tudi 73 letni Emil Birtič, ker je padel in si poškodoval čelo. Ozdravil bo v 15 dneh.

NEME - V bolnici je umrl 80 letni Jakob Berra iz Krnic, ki je dne 8. decembra padel v prepad v Tipani ob hudourniku Liskovac. Padel je kakih tri metre globoko in bi gotovo utonil, če se ne bi zapletel med vejevje. Pri padcu si je ubogi mož močno poškodoval glavo.

PRAPOTNO - Narciso Lesizza je imel zares srečo na lovu. V okolici Čale je ustrelil kar dva divja prašiča. Ljudje so zadovoljni, ker upajo, da so škodljivci vsaj za nekaj časa pregnani iz njiv.

SV. LENART - Farna cerkev bo v kratkem dobila nov zvon. Starrega, ki je bil počen in zaradi tega ni lepo zvonil, so že odstranili in bodo iz njega ulili novega.

ŠPETER - Tudi letos so 50 letniki praznovali skupaj svoj rojstni dan. Zbrali so se v cerkvi sv. Kvirina in potem šli na prijeten izlet. Položili so tudi cvetje pred spomenik padlim v vojnah.

PRAPOTNO - Notranje ministrstvo je pooblastilo občino, da vzame 2 milijona 400 tisoč posojila za uravnesit bilanco 1964.

SREČNO NOVO LETO ŽELIJO BUON ANNO AUGURANO

Trgovsko podjetje **Vino Gorica** Nova Gorica

s svojimi založenimi kletmi in skladišči
con i suoi ben forniti depositi di

Nova Gorica
Doremberg
Vipolze
Most Na Soci
Idrija

se priporoča z raznimi alkoholnimi in brezalkoholnimi pijačami
raccomanda le sue ottime bevande alcoliche e analcoliche

Kmetijska zadruga Koper

«čestita kmetijskim kooperantom in poslovnim
prijateljem doseženim uspehom»

OBRTNO GRADBENO PODJETJE KANAL OB SOČI

IZDELUJE VSE VRSTE CEMENT-
NIH IZDELKOV:
CEVI, OKNA, VSA TERACENSKA
IN PEČARSKA DELA

IMPRESA ARTIGIANALE COSTRUZIONI

produce tutti i tipi di prodotti di cemento:
Tubi, Finestre, tutti i lavori di terrazzaria e
fumista

Časopisno založniško podjetje

»SOČA«

NOVA GORICA

Stanovanjska skupnost

TOLMIN

TOBAČNA TOVARNA LJUBLJANA

Enota Tolmin

TOLMIN

TOVARNA ČEVLJEV

«Jelen»

TOLMIN

PEKARIJA

«KUK»

KOBARID

Kmetijska zadruga

TOLMIN

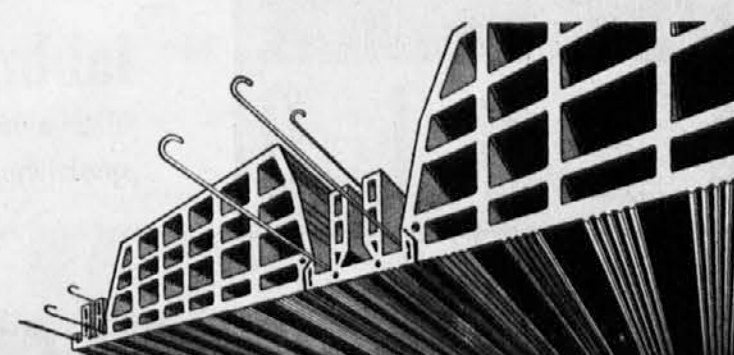
Kmetijska zadruga

NOVA GORICA

Šempeter pri Gorici

FORNACI BERICHE

SOLAI IN LATERIZIO - VICENZA

Rappresentante: Rag. M. MIROLO - Udine - Viale Trieste, 90 - Telef. 57947

SREČNO · NOVO · LETO · ŽELIJO

Tovarna pletenin

Angora

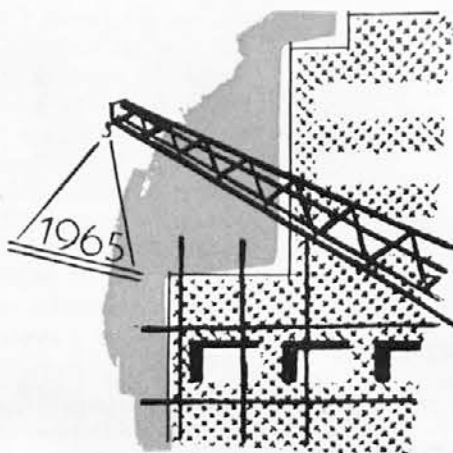
LJUBLJANA - OBRAT KOBARID

Posočje

Gradbeno podjetje
TOLMIN

Izvajamo vsa v
gradbeno stroko
spadajoča dela
Za naročila se
priporočamo
Lavori edili d'ogni genere

Autopromet Gorica

NOVA GORICA, C. IX. KORPORA 96

s poslovalnicami v
con le filiali di

Nova Gorica
Tolmin
Ajdovščina
Postojna
Sežana

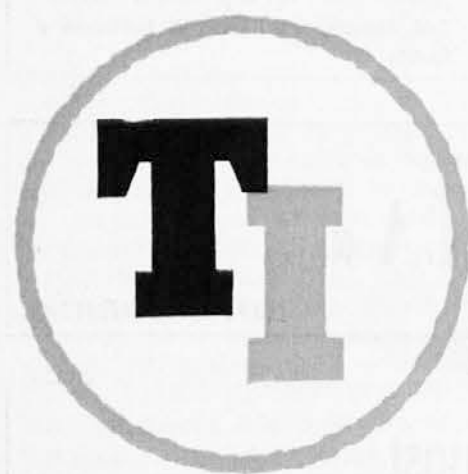

ČIB BOVEC

Industrijsko podjetje čipk in posteljne
konfekcije

Industria dei merletti e dell'abbigliamento del letto

Poslovno združenje kovinsko predelovalne
in nekovinske industrije ter premogovnikov

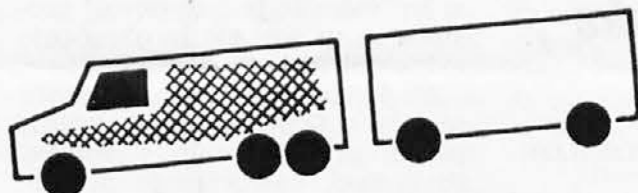
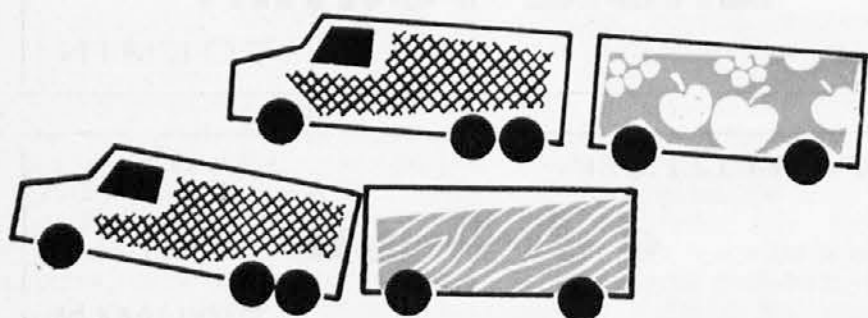

tehno-impex

LJUBLJANA, Beethovnova 12

PRIMORJE EXPORT

Podjetje za promet blaga in storitev s tujno

NOVA GORICA JUGOSLAVIJA

Impresa di trasporti
e di scambi con l'estero

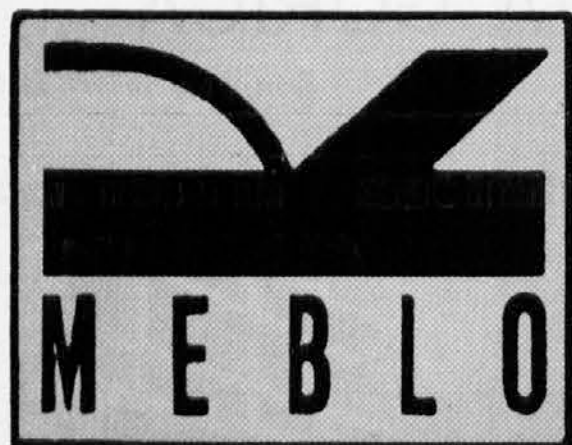
IZDELKI: žagani les smreke-jelke - resonančni - avionski les - vezane plošče za gradbeništvo
vezani les - ladijski pod - opaži vseh vrst - stropne in stenske obloge - lamelirana gladka vrata
strešne konstrukcije - panel plošče - sredice - lesna volna - lesne vrvi - lesna moka - lesna embalaža

LESNA INDUSTRIJA - INDUSTRIA DEL LEGNO

lip bled

PRODOTTI: segati di abete - larice - legno speciale per l'aviazione - intrecciati per l'edilizia - pavimenti per le navi - porte laminate
costruzione di tetti - pannelli - lana di legno - corda di legno - farina di legno - imballaggio di legno

tovarna pohištva

Poleg sodobnega pohištva, kavčev in foteljev izdelujemo tudi
priznane vzmetnice

JOGI v različnih tipih in dimenzijah

fabbrica mobili

Oltre a mobili modernissimi, divani e poltrone, mettiamo a di-
sposizione della ns. spett. clientela il rinomato materasso a molle

JOGI in differenti tipi e dimensioni

NOVA GORICA

vsem delovnim
ljudem srečno
in uspeha
polno novo leto
1965 vošči

a tutti i lavo-
ratori i piu'
affettuosi e
fraterni auguri
di un felice e
prospero Anno
Nuovo porge

ŽELEZARNA

(FERRIERE)

Priporoča svoje izdelke

Metalurško kemično

CINK

JESSENICE

(JESSENICE)

Kovinski cink
Cinkova pločevina
Cinkografske plošče
Cinkova žica
Cinkovi protektorji
Cinkovo belilo
Kromov galun
Zelena galica
Na-hidroulfrit
Metalit
Na-silikofluorid
Na-sulfid
Cinksulfat
Svinčeni minij
Litopon
Ultramarin
Modra galica
Zaščitno sredstvo
"Cuprablau"
Superfosfat
Pomožna sredstva za
tekstil in usnje
Organska barvila
Zveplena kislina 60 Bé
Zveplena kislina 66 Bé

L'industria Chimico - metallurgica

"CINKARNA"
di Celje (Slovenija)
Vi raccomanda i suoi prodotti

Zinco metallico
Zinco laminato
Lastre zincografiche
Filati di zinco
Protektorji di zinco
Biacca di zinco
Allume di cromo
Solfato di ferro
Na-idrosolfuro
Metallito
Na-silikofluorido
Na-solfuro
Solfato di zinco
Minio di piombo
Litopono
Ultramarino
Solfato di rame
Preparato protettivo
"Cuprablau"
Superfosfato
Preparati accessori per
tessuti e pellami
Colori organici
Acido solforico 60 Bé
Acido solforico 66 Bé

RNA

CELJE

Soško Gozdno Gospodarstvo Tolmin

BRUNOV DREVORED, 11 - TELEFON 54, 55 - SLOVENIJA - TOLMIN

KOLEKTIV SOŠKEGA GOZDARSKEGA GOSPO-
DARSTVA z gozdnimi obrati v Ajdovščini, Idriji
in Tolminu ter obratom za gozdne naprave in za
gozdno mehanizacijo

AZIENDA FORESTALE DELL'ALTO ISONZO
con le Filiali di Ajdovščina, Idrija, Tolmino e
con il cantiere per la costruzione di attrezzature
per la meccanizzazione boschiva

USNJARSKI KOMBINAT

KONUS

SLOVENSKE KONJICE

Proizvajamo vse vrste usnja, modno
usnjeno konfekcijo, gonsko jermenje,
pikerije in ostale utenzilije za tekstilno
industrijo, konit za čevljarstvo indu-
strijo, galanterijo in knjigovezništvo
in vse vrste taninskih ekstraktov

MARIBORSKA LIVARNA

MARIBOR - KEIŽARJEVA 13
(Fonderia di Maribor)

Priporočamo naše izdelke: vlečena medenina, odlitki barvnih kovin
vodovodne, parne, sanitarne armature, razni odpreski in kovanci

Raccomandiamo i nostri prodotti: laminati di ottone, fusioni di metalli
colorati, attrezzature per impianti sanitari ed a vapore, metalli battuti

s svojo dolgoletno tradicijo in najsodobnejšo opremo proizvaja:

- verige za vse panoge industrije, transporta, široko potrošnjo, do
najtežjih sidernih verig za opremo ladij
- opremo za pomorstvo, transport ter razne odkovke po naročilu
- celotni asortman vijakov do 12 mm
- posebno priporoča nakup visoko kvalitetnih snežnih verig

FABBRICA CATENE - LESCE PRESSO BLED

Grazie alla sua lunghissima tradizione produttrice ed alle sue modernissime installazioni, produce:
-- catene per tutti i rami dell'industria, dei trasporti e per i prodotti di largo consumo incluse le grossis-
sime catene di ancoraggio facenti parte dell'attrezzatura navale

— apparecchiature marittime
per i trasporti nonché varie
forgiate su ordinazione

TOVARNA VERIG - LESCE PRI BLEDU

- completo assortimento di viti fino a 12 mm
- in particolare è consigliabile l'acquisto di catene da neve di primissima qualità

IZDELUJEMO ALUMINIJ:

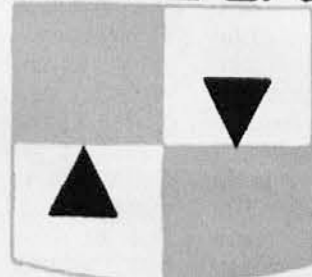
Iz aluminija od 99 do 99,7% čistoče alu-
minij legure AlMg, AlMgSi, AlMgMn, AlMg 2, 3, 5,
AlBuMgPb in avtomatske legure,
in sicer pločevino, trakove in rondele profila za va-
gonsko ter karoserijsko industrijo in za gradbeništvo

INDUSTRIJA METALNIH POLIZDELKOV - SLOVENSKA BISTRICA

impol

LIBELA

Novost! Kuhinjska tehcnica "DE LUXE,,

Nezlomljiva - Nerjaveča - Higijenična - Garancija 2 leti

TOVARNA TEHTNIC CELJE

MARIBORSKA CESTA 1 - JUGOSLAVIJA

Novità! La bilancia per cucina "DE LUXE,, - Infrangibile - Inossidabile - Igienica
Garanzia 2 anni
FABBRICA BILANCE: CELJE

NAJBOGATEJŠA OBČINA KANALSKE DOLINE

Naborjet - Ovčja vas

Veliki dohodki, ki jih dobivajo od služnostnih pravic v gozdovih - Poskusi trbiške gozdne uprave, da bi odvzeli kmetom stare pravice še iz časa avstrijske vladavine - Potrebno je izboljšati živinorejo in zgraditi veliko zadružno mlekarno

Občina Naborjet-Ovčja vas (Malborghetto-Valbruna) je ena najboljših stoječih občin na področju jurisdikcije ustanove «Comunità Carnica», saj je njen dohodek znatno višji nego pri sosednih občinah in presega celo povprečje v videmski pokrajini.

Gospodarsko stanje v občini Naborjet-Ovčja vas temelji na tem, da je posestna lastnina boljše razdeljena in da imajo posestniki kmetij veliko oporo v gospodarskih dohodkih, ki jih dobivajo od služnostnih pravic v gozdovih.

Kdor bi hotel na lastno roko reševati problem služnostnih pravic, bi porušil ekonomsko ravnotežje in bi se nato znašel v istem obupnem stanju kakor so ljudje v drugih občinah «Comunità Carnice» (Karnijske skupnosti). Ljudje ne bi mogli živeti samo od svojih posestev, vsi bi občutili, da ni več dohodkov iz služnostnih pravic in bi celo gospodarstvo padlo in bi bilo tudi v drugih sektorjih manj za službo. Ljudje bi bili prisiljeni na emigracijo ter bi imeli isto situacijo kakor v drugih hribovskih občinah.

Prav je, da vsa javnost v videmski pokrajini podpira gozdne pravice kmečkega prebivalstva Kanalske doline proti birokratskim poskusom trbiške državne gozdne uprave. Gozdni interesi iz Ukeve naj bi bili za zgled kako je treba skupno braniti skupne pravice. Ukvanji se niso strašili niti v časih najhujšega fašističnega pritiska ter so gnali svojo pravdo, svojo tožbo za svoje stoletne pravice do kasacije v Rimu in so zmagali. Zmagali so tudi proti avstrijskim gozdnim oblastem na Dunaju, ko so jim hotele odvzeti pravico na gozd onstran meje, v Ziljski dolini, in se uspešno borijo proti sedanjim mahinacijam trbiške gozdne direkcije ter so ugnali v kozji rog celo notranje ministrstvo v Rimu, ki je naselilo domišljavosti gozdnih organov Kanalske doline.

Slovenski pregovori

Kak' se koscu streže, tak' mu kosa reže.

Kdor se staplja, se za britve lovi.

Mladim se smrt pripeti, stari pa morajo umreti.

Kogar sršeni oblezejo, ga tudi piknejo.

Slabo seme nikdar ne zataji.

Spanje zaleže več kot žganje.

Bolje je sebi pepel zgrijeti, nek' drugim zlato.

Dobro zrno kokoši doma pozobljejo, slabo pa veter daleč odnese.

Bolje biti nesrečen kot neumen.

Bolje dajati nego jemati.

Bolji dober beg od boja slabega.

Brez denarja do solarja, brez soli — domu.

Dober prijatelj — boljši ko denar.

Dvoje psov na kost eno, koljeta se med sebo.

Protje mlado, viti lahko.

Dobremu vinu vehe ni treba.

Brez kvasa kruh ne shaja.

Drag je kruh, kjer denarjev ni.

Dober je med, toda prstov ne sneji!

V občini Naborjet-Ovčja vas je treba pospešiti tudi živinorejo. Ustanoviti bi bilo potrebno selekcijski center za živino. Mnogi so tudi mišljenja, da bi bilo treba ustanoviti za vse vasi v Kanalski dolini eno samo veliko in moderno mlekarno, kakršno imajo v Bohinju in Kobaridu. Izboljšati je treba tudi pašnike in senožeti.

In končno je treba dati vsem trem narodnostim v občini: Italijanom, Slovincem in Nemcem enake jezikovne pravice, ker se bodo mogli le tako zblížiti in skupno nastopati za interese skupnosti.

V občini Naborjet-Ovčja vas uživa 281 družin ali 70% vseh družin služnostne pravice (diritti di servitù) v demanialnih gozdovih. Iz teh gozdov lahko domačini posekajo vsako leto 762 kubičnih metrov gradbenega lesa in 7.091 metrov drv in drugega lesa.

Šolstvo v naborjetski občini

Leta 1959-1960 so bile v občini štiri šole:

1. Ovčja vas: 12 dečkov in 19 deklic
2. Ukve: 28 dečkov in 35 deklic
3. Naborjet: 21 dečkov in 18 deklic
4. Lužnice: 7 dečkov in 6 deklic

skupno 68 78

Otroški vrtci

1. Naborjet: 26 otrok (11 dečkov in 15 deklic)
2. Ukve: 18 otrok (13 dečkov in 5 deklic)

Leta 1956 je občina zgradila novo šolo v Naborjetu s posojilom 18 milijonov lir.

Javna dela v naborjetski občini

Niso imeli delovnih centrov (cantieri di lavoro) za zaposlitev brezposelnih z izvrševanjem javnih del.

Pogled na prikupno vas Ukve

V SVETU EMIGRANTOV

Koliko je emigrantov po svetu?

Od časa do časa je nujno sestaviti statistiko o tistih delavcih in delavkah, ki zapustijo Italijo in se napotijo v tujino iskat dela.

Po najnovejših podatkih se nahaja v raznih evropskih državah 2.410.181 Italijanov. Te podatke smo prejeli iz zunanega ministrstva in so rezultat izračunov in vrednotenja italijanskih diplomatskih in konzularnih predstavništev.

Italijanski emigranti so po deželah razvrščeni takole: Belgija 208.358, Danska 1000, Francija 1.058.210, Nemčija 408.906, Velika Britanija 147.583, Luksenburg 20.000, Holandija 13.000, Švedska 5.000, Švica 547.514.

Pripominjamo, da so navedene številke približne, kajti vladni predstavniki v tujini večkrat niso v stanju nadzorovati velike emigrantske fluktuacije, zlasti ne na pol zakonite ali celo nezakonite.

V Švici, ki ima poleg Francije največje število emigrantov, so italijanski delavci razdeljeni po naslednjih strokovnih področjih:

Ta les je po uradnih cenah trgovinske zbornice v Vidmu vreden 60.294.700 lir, kar pride 214.927 lir na vsako družino, ki ima to pravico.

Gre za starodavne pravice še iz časov stare Avstrije, ko so imeli služnostne pravice v gozdovih samo kmetje. Sedaj se pa okoli 40% interesentov ne ukvarja več s kmetijstvom, ker so prodali posestvo ali menjali zemljišče.

Tudi zemljiška lastnina je sedaj popolnoma drugačna kot je bila takrat, ko so nastale te uslužnosti. Ekonomska korist, ki jo imajo interesi s služnostnimi pravicami, je velika. Zato ima občina Naborjet-Ovčja vas od vseh drugih občin v Karnijski skupnosti največji dohodek. Razumljivo je torej, da interesi, vsa občina, vsi ljudje tako branijo svoje starodavne pravice proti direktiji šumske uprave v Trbižu.

Na podlagi zakonov iz leta 1950 št. 647 in iz leta 1957 št. 635 pa so investirali v javnih delih na podlagi zakona iz 1935 17.500.000 in na podlagi zakona iz 1957 pa 3.500.000 lir.

V smislu zakona o hribih (legge sulla montagna) št. 991 so izvedli javna in zasebna dela v vrednosti 31.331.376. Državni prispevek je znašal 14.256.555.

Naborjet pripada bazenu za gorsko bonifikacijo Gornji Talamont-Bela s svojimi 52.000 katastralnimi parcelami.

Karnijska skupnost je izdelala načrt o gospodarskih bonifikacijah hribovitega predela naborjetske občine. Znesek te hribovske bonifikacije naborjetske občine znaša 1 milijardo 81 milijonov 121 tisoč lir.

Rojak Anton Birtič

Med ansambli, ki žanjejo zadnje čase obilo uspehov, je brez dvoma «Ansambel Antona Birtiča - beneški fantje», katerega slišimo dostikrat tudi po valovih radia-Ljubljana. Naj spregovorimo danes par besed o tem ansamblu in o njegovem dirigentu, našem rojaku, popularnem harmonikarju Antonu Birtiču.

Rodil se je v Mečani pred 40 leti in je že v rani mladosti kazal nadarjenost za glasbo in zato ga starši poslali po končani osnovni šoli k pouku har-

Poravnajte Naročnino

Naš časopis, skromno tiskano glasilo, ki se trudi braniti pravice slovenskega ljudstva v Furlaniji, ne more računati na druga sredstva kot na tista, ki jih prispeva-jo čitatelji in prijatelji.

Zatorej računamo nanje in na njihovo solidarnost.

Poravnajte naročnino! Pridobite novih naročnikov! Širite list med vsemi

vašimi prijatelji doma in po svetu.

Cene naročnine na «MATAJUR» za leto 1965 so sledeče:

Celoletna . . . Lir 1.000.

Polletna . . . Lir 600

Vsoto nakažite na našo upravo v Vidmu, via Vittorio Veneto, 32 - telefon 33.46 ali pa na naš poštni tekoči račun št. 24/7418, naslovljen «MATAJUR» - Udine.

Ansambel
«Beneški fantje»

monike v Čedad. Še kot mlad fant je pogostoma igral harmoniko po okoliških vaseh in ljudje so radi poslušali poskočne zvoke. To se mu je pa tako dobro zdelo, da si je že takrat zadal cilj, da mora uspešno prodreti v svet glasbe. Čas je tekel naprej in nekega dne se je preselil v Ljubljano, kjer mu je bila dana možnost, da je dovršil gimnazijo in študiral glasbo.

Leta 1952 je ustanovil svoj glasbeni ansambel «beneški fantje», katerega vodi vsa leta do danes. Že od ustanovitve nastopa z njim na omrežju jugoslovanske radio-televizije. Javno pa gostuje z ansamblom že od leta 1954 in je do danes izvedel več tisoč uspešnih javnih koncertov. Ob desetletnici obstoja leta 1962 je prvotni naziv ansambla dopolnil še z lastnim imenom, tako da se od tedaj glasi «Ansambel Antona Birtiča - beneški fantje».

V letošnjem novembru je ansambel gostoval tudi v bližnjih obmejnih krajih Jugoslavije, v Bovcu, Kobaridu, Tolminu, Kanalu ob Soči, Deskljah in drugje. Povsod so jih pričakale nabito polne dvorane poslušalcev, ki so z navdušenjem pozorno sprejemali pestri glasbeni spored.

Poleg prijetnega in izvirnega glasbenega razvedrila Birtič v marsikaterem kraju predstavi poslušalcem tudi svojo domovino-Beneško Slovenijo. Tako je njegova mirna, otožna, sentimentalna in globoka glasba pripomogla, da sta ime Beneška Slovenija in njena pesem postali nekaj simboličnega.

Birtič je za ansambel napisal mnogo glasbe in besedil.

Osnovni ton njegovih stvaritev je ljubezen do doma in do svojega naroda. Iz njih veje neugasljiv vir ljubezni do domače grude in iz ene v drugo pesem se prepleta čudovita lepota beneških planjav in dobrih, dolin, hribov in vasic.

Močno je zastopana v njegovi poeziji tudi tenkočutna lirika nemirne, nesrečne in vedno razburkane duše, katera neprestano išče ravnotežje z bližnjo okolico in z zunanjim svetom.

Še ko je bil doma v Mečani, mu je prišla v kri domača slovenska in furlanska narodna glasba. Elementi dalmatinske in hrvaške narodne glasbe pa so prodrli v njegov notranji glasbeni svet potem, ko živi med jugoslovanskimi narodi in se udeležuje v njihovem glasbenem življenju. Zato je stil njegovega glasbenega ustvarjanja neka združitev teh različnih glasbenih elementov.

Največje priznanje in uspehe so dosegle vedno lepe naše domače pesmi: «Dolince beneške», «S kitaro po svetu», «Beri, beri», «Sem fantič od Čedada»; instrumentalna dela pa: «Guštinova polka», «Vigionu valzer», «Nediža», «Beneška polka» in druge.

Fantič od Čedada

*Sem fantič doma od Čedada,
Nediža se vije gloko,
zlatorumeno nam sonce žari
pod Matajurjem široko.
Tolminski so bratje veseli,
ob Soči so moje sestre,
tja do Ljubljane naj pesem od-
in naj pozdravi mi vse. [meva
V Čedadu so tudi Furlani
do Vidma, Trbiža in Trsta
pesem furlanska in naša doni
do Adrijanskega morja.
Do Zile in Save, do Drave
ljudje smo slovenske krvi;
pod Matajurjem je zibelka moja,
kjer mama v zemlji leži.*

IZ DOMAČE ZGODOVINE

SLOVENCIM OB KRNAHTI
NAD NJEMAMI

Slovenci so se za stalno naselili na ozemlje današnje Benečije od leta 600 do leta 700 po Kristusu. Med tem pa je Slovincem ob Nediži uspelo zgraditi si in ohraniti demokratično in neodvisno avtonomijo, v okviru Londske in Mjerske Banke, so jo Slovinci nad Tarcentom (Tarcento) in Njemami (Nimis) ali tako zvali Terski Slovinci, zgradili takoj v začetku vsled nepovezanosti zasedenih dolin in hribov, ki jim niso nudili skupnega središča.

Oni so torej bili popolnoma ločeni od Nediških Slovincov in gospodarsko odvisni od furlanskih ali mešanih središč Tarcenta, Njem in Fojde (Faidis). V zgodovinskih virih jih le zdaj pa zdaj srečamo v borbi proti svojim cerkvenim predstojnikom oziroma župnikom («plebanom») v Tarcentu, Njemah in Fojdi, ki so jih versko zamenjali ali jim vsiljevali laške duhovnike, katerih niso razumeli. V tej stoletni borbi za svoje duhovne potrebe in pravice, so navadno našli razumevanje in pravico le pri najvišjem predstojniku, oziroma pri Patriarhu v Ogleju.

Nepriistranski in poštenu furlanski zgodovinar, sedaj umrli duhovnik Peter Bertolla, piše v brošurici «La Plebe Slava di Nimis», o Slovincih ob Krnahti, spadajočih pod Njemaški Plebanat, takole:

«V hribih nad Njemami živi ljudstvo slovenskega pokolenja, četudi se sedaj, na južnih obronkih, že pozna vpliv furlanskega ljudstva in jezika.

Prvotni prebivalci teh hribov so bili preprosti ljudje, odrezani od ostalega sveta, ki so živeli v skromnih hišicah, razsvetljenih po oknih oknicah, in pokritih s kamenitimi ploščami. Može so nosili kratke hlače iz debelega volnenega sukna, preproste čevlje in široke klobuke.

Zenske so nosile črne «kiklje», na ledjih prepasane z belim pasom; bile so vajene tudi najtežjemu delu.

Pred XVI. stoletjem se sploh niso bavili s poljedelstvom in so živeli skoro izključno od živinoreje.

Ker je bilo njih življenje odvisno le od njih pašnikov, jih srečamo na poti v Benetke vsakokrat, ko so tarčejski ali njemaški farani skušali vrniti se na njih planine. Nekatere teh planin so bile last njihovih cerkv, na primer planina «Pojac» je bila last cerkve v Vizontu (Chialminis) in v Viškorski (Monteaperta). Može Viškorskega županstva so do tal podrl hleve, ki so jih oni iz Brda (Lusevera) bili sezidali na planini «Starmac» in v Muzcovi dolini. Neprestano so branili svojo lastnino proti faranom iz Njem «luogo sempre fatale alle loro infelici contrade».

O tem ljudstvu bistrega razuma, ki je močno napredovalo in je svoje prvotne hišice spremenilo v udobne in zdrave hiše, bom navedel nekoliko zgodovinskih podatkov».

Njeme (Nimis)

Brez dvoma so Njeme (Nemus-Nemausium) bile že v rimski dobi in so imele morda že v prazgodovinskih časih svoje naslednike, kar potrjujejo tudi neke izkopanine iz leta 1860-1871. Na zvišenem mestu, na levi strani Krnahte, so Rimljani sezidali grad, iz katerega so straže opazovale gibanje sovražnikov, ter dajale sosedom znamenja, kakor optični telegraf. Ta grad je obstojal tudi v Longobardski dobi in je bil porušen šele v 13tem stoletju.

Peter Bertolla piše v monografiji «La Pieve di Nimis», da je bila že v najstarejših časih, ki jih ni mogoče določiti, tam blizu sezidana prva ali matična cerkev, posvečena svetima mučenikoma Jervaziju in Protaziju in da je tam nastala prva župnija ali «Plebanatus», ki je obsegal vse ozemlje levo od Fojde do Tarčeta, in Belega potoka v Reziji. Na tem ozemlju so prebivali Slovinci in Furlani. «Plebanus» (župnik), je bil navadno tujec, ki je le tu pa tam obiskal svojo župnijo in je vršil duhovno pastirstvo po dveh vikarijih, od katerih je bil eden Slovenec in je stal pri matični cerkvi sv. Jervazija in Protazija, drugi pa Furlan in je stal pri cerkvi sv. Stefana, na desnem bregu Krnahte. Prvi je oskrboval slovenske vernike, drugi pa furlanske.

Ukinitev slovenskega vikariata v Njemah

«Okoli leta 1590 je župnik (plebanus) Bernardin De Benedictis - da bi izboljšal svoje dohodke - svojevoljno ukinil oba njemaška vikariata: slovenskega in furlanskega.

Ker je bil mlad in je sam znal slovenski (rojen je bil v Hoji (Coia) pri Tarčetu), je hotel osebno oskrbovati tudi slovenski del Plebanata. Ker pa je stanoval v Ahtnu, se je sporazumel s kaplanom bratovščine «dei Battuti» v Njemah in ga imenoval za svojega pomočnika, četudi je ta znal samo furlanski. Zaman so se dvignila in ostro

protestirala njemaška in vsa slovenska županstva: on se je izgovarjal s tem, da ni zadostnih dohodkov in da Slovinci že dovolj razumejo furlanski jezik. Leta 1595 so se verniki dvignili proti temu župniku in so mu s silo zabranili, da ni odnesel Najsvetejšega iz cerkve sv. Jurija nad Torlanom. Umrli je leta 1609.

Naslednik je bil njegov vnuk Ivan De Benediktis, ki je takoj, ko je prevzel službo, poveril oskrbo slovenskih vasi furlanskim kaplanom v Njemah in Ahtnu, on pa se je sprehajal po svojih posestvih v Ravozzi.

Ko je leta 1626 prišel v Njeme na kanonično vizitacijo patrijarh Grimanin in se je pleban zbal pritožb slovenskih vernikov, je previdno vložil prošnjo za vzpostavitev novega slovenskega vikariata nad Njemami. Ker pa so bila razen viškorskega, vsa druga županstva, z njemaškim vred, nasprotna in so zahtevala obnovev starega slovenskega vikariata v Njemah, ni bila njegova prošnja uslišana.

Ko je leta 1640 prišel v Njeme na kanonično vizitacijo patrijarh Marko Grimani, je izvedel iz pritožb vernikov, da župnik De Benedictis ni vršil svojih dolžnosti in še posebno «da furlanski duhovniki niso skrbeli za slovenske bolnike in da kadar so bili prisiljeni h bolnikom, ker niso znali slovenski, so jim ukazali moliti očenaš in zdravmarijo in potem so jim dali odvezo».

Postavitev novega slovenskega vikariata

«Ker je «pleban» De Benedictis videl, da se nad njegovo glavo zbirajo črni oblaki», je ponovil prošnjo iz leta 1626 za vzpostavitev novega slovenskega vikariata nad Njemami. Kljub temu, da so se vsa slovenska županstva upirala, je dosegel, da je patrijarhov generalni vikar, upoštevajoč župnikove razloge, z dekretom z dne 9. decembra 1642 ustanovil nov slovenski vikariat nad Njemami. S tem dekretom je bila dana slovenskim županstvom pravica, da si izberejo svojega vikarja in ga predstavijo Plebanu v potrdilo: da določijo vas, kjer naj bi bil sedež vikariata in izberejo cerkev, v kateri naj bi se postavil krstni kamen in tabernakel: slovenskemu vikarju je bila dana jurisdikcija za delitev vseh zakramentov, razen zakramenta sv. zakona, ki naj bi bil rezerviran njemaškemu Plebanu. Protestirala so županstva, protestirali so verniki in zahtevali obnovev slovenskega vikariata v Njemah, pa nič ni pomagalo proti Patriarhovemu dekretu; počasi so se le morali udati novim razmeram.

Za sedež novega slovenskega vikariata je bila izbrana vas Torlan ob vhodu v dolino Krnahte, ne daleč od Njem, zato ker je bil Torlan dostopen tudi za Črnejo, ki je v dolini, vzhodno od Njem. Ker pa v Torlanu še ni bilo cerkve (slovenski vikar je moral hoditi maševat v bližnji Romandol), se županstva niso mogla zediniti gledé določitve Vikarijske cerkve.

To težavno zadevo je izkoristilo Viškorsko županstvo, ki je ob priliki kanonične vizitacije patriarha Dijonizija Delfina, po svojih zastopnikih, prosilo patriarha, da bi povzdignil cerkev sv. Mihaela v Viškorski v kuracijsko cerkev.

Seveda je v to zadevo močno pihal njemaški pleban (župnik) z namenom, da bi pospešil neslogo v konzorciju slovenskih županstev. Prošnja ni bila uslišana. Ponovili so prošnjo leta 1708, potem ko so pritegnili še nekatere sosednje vasi in si poskrbeli odobritev tudi od Beneškega Senata; to pot so dosegli svoj namen. Leta 1710 je patriarh dovolil, da se v cerkvi sv. Mihaela postavi krstni kamen in leta 1711 še tabernakelj.

Vpostavitev kuracijske cerkve v Viškorski, ki je čez dve uri hoje od Torlana in štiri od Črneje, je ustvarila nove težkoče za konzorcij komunov slovenskega vikarijata, z ozirom na rezidenco vikarja, za volitev istega, za njegovo vzdrževanje in za odnose med vikarjem in podrejenim kuratom v Viškorski. Viškorska se je skušala izviti iz konzorcija vikarijata, in nastal je dolg prepir med Viškorsko in ostalimi

županstvi in med vikarjem v Torlanu in viškorskim kuratom, prepir, katerega bi bilo predolgo opisovati. Njemaški župniki ali plebani, so bili vedno na strani Viškorske proti slovenskemu vikarjatu, ker le na ta način je bilo mogoče zlomiti stoletno slago slovenskih vasi za obrambo svojih duhovnih pravic.

Da so njemaški plebani netili neslogo med slovenskimi verniki, nam potrjuje to, kar je pustil pisano v svoji «Avvisi ai successori» pleban Franc Zanuttini (pleb. od 1737-1771) (Bertolla: Note storiche, «Pieve di Nimis», str. 24):

«Naj pazi moj naslednik, da ne bo podpiral Slovincov nad Njemami proti Viškorskemu županstvu, ker je koristno za plebana, da jih drži nesložne, s tem da podpira Viškorsko, ker ako bodo složni, se bodo skušali ločiti od matične fare... dokler se bojo med seboj prepirali, bodo pustili v miru svojega poglavarja (župnika). Je dovolj da so povezani v kristjanski ljubezni».

Slovenski vikariat v Torlanu je hiral skoraj do konca 19stega stoletja, četudi že v rokah furlanskih duhovnikov, imenovanih od njemaškega župnika. Dejansko je ta večni nasprotnik Slovincov, nastavljal v slovenske vasi laške duhovnike in tako je izginila iz cerkva božja beseda v domačem jeziku, slovenski krščanski nauk, pesem in molitev. To posebno potem, ko so za Viškorsko, tudi druge vasi zahtevale lastnega kurata. Njemaški plebani pa so jim pošiljali večinoma laške kurate.

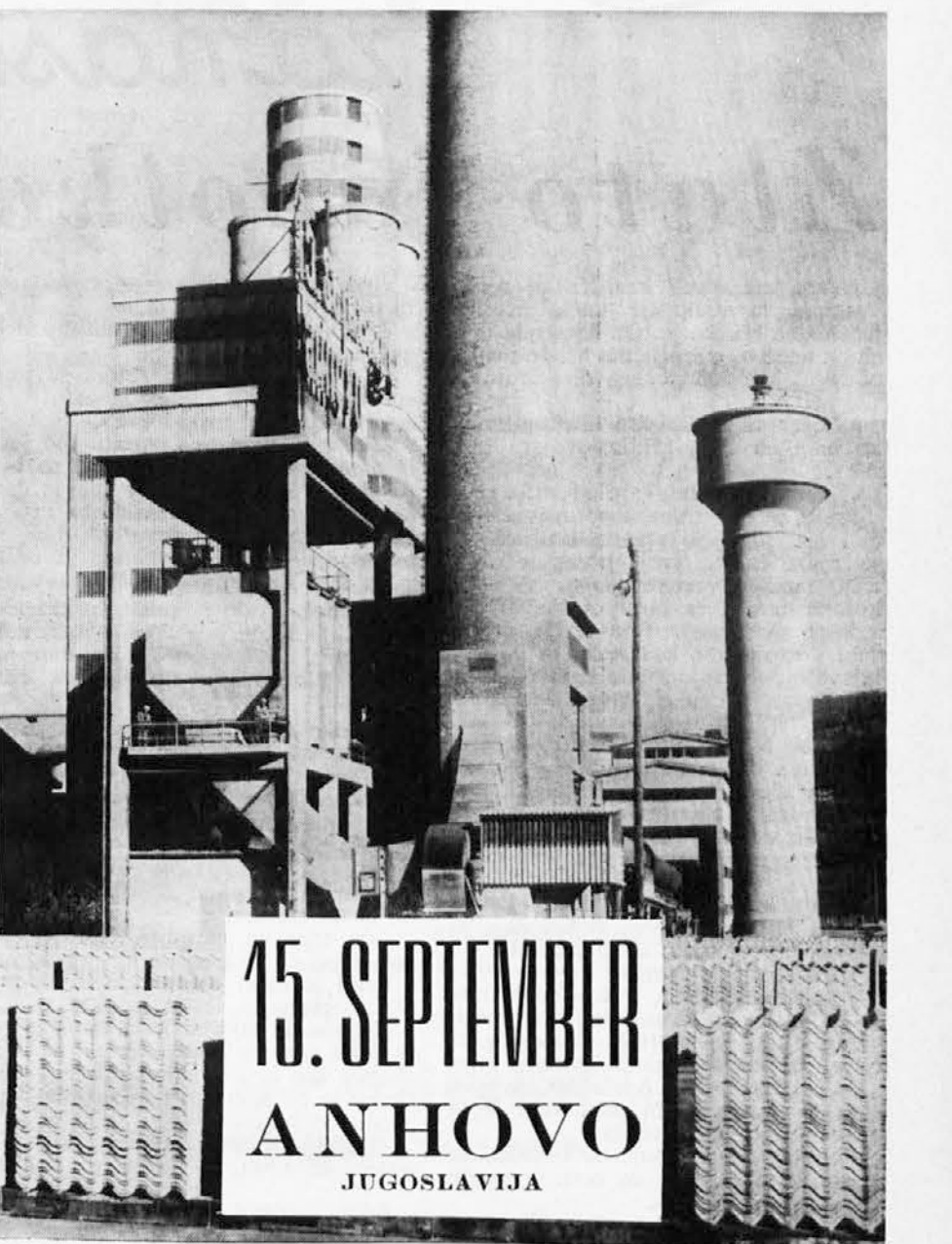
Kako globokoverni in goreči za božjo čast so bili Slovinci njemaškega plebanata, gotovo mnogo bolj kot njemaški pleban sam, nam priča dejstvo, da je že od starih časov vsaka vas ali podružnica v hribih, najela na svojo roko in na svoje stroške kakoga duhovnika iz Istre ali Dalmacije, da je bival v vasi in maševal v domači cerkvi. Take privatne duhovnike so imenovali «mašnike», ker so smeli le maševati in niso smeli deliti tudi zakramentov, ki so bili rezervirani le za Plebana in za njegovega vikarja. Na podlagi dekreta iz leta 1642 niso smeli «mašniki» podeliti niti sv. olja umirajočim vse do leta 1794. Se razume, da je v župniji, ki je bila velika kakor mala škofija, večina vernikov umrla brez sv. olja.

Slovenske vasi, v katerih je oglejski arhidijakon vršil kanonično vizitacijo med leti 1495-1503, spadajoče pod njemaški plebanat, so bile: Gorenja in Dolenja Črneja, Tipana, Viškorska, Vizont, Melina, Subid, Platišča, Prosnid, Rekluz, Porčinj, Podklanec, Podrata, Krnica, Brezje, Romandol, Torlan.

SREČNO·NOVO·LETO·ŽELIJO

BUON·ANNO·AUGURANO

TOVARNA CEMENTA - FABBRICA CEMENTO

15. SEPTEMBER

ANHOVO

JUGOSLAVIJA

- IZDELKI SALONIT:

KRIVINE

KANALIZACIJSKE CEVI

VENTILACIJSKE CEVI

VAZE ZA CVETJE

KADI IN DRUGO

TER NORMALNI IN VISOKO-VREDNI PORTLAND CEMENT
- PRODOTTI SALONIT:

CURVATURE

TUBI PER CANALIZZAZIONE

TUBI PER VENTILAZIONE

VASI PER FIORI

VASCHE ED ALTRO

CEMENTI PORTLAND NORMALI e FINISSIMI

Trgovinsko podjetje
na debelo in drobno

Azienda commerciale
all'ingrosso e al minuto

"Grosist - Gorica,"

ŠEMPETER PRI GORICI

VELETRGOVINA Z ŽIVILI IN RAZNIM INDUSTRIJSKIM BLAGOM Z VSEMI SVOJIMI POSLOVALNICAMI CESTITA VSEM DELOVNIM LJUDEM IN POSLOVNIM PRIJATELJEM SREČNO IN USPEŠNO

NEGOZIO ALIMENTARI ED ALTRI OGGETTI INDUSTRIALI CON TUTTE LE SUE FILIALI AUGURA A TUTTI I LAVORATORI E AGLI AMICI D'AFFARI UN FELICE E PROSPERO ANNO

NOVO LETO 1965

ANNO NUOVO 1965

Avtopromet - Autotrasporti

"TOLMIN - IDRIJA,"

Sedež v :
Sede di : TOLMIN

Gorenjska turistična
zveza

Kranj

s svojimi turističnimi društvi želi vsem obiskovalcem privlačne Gorenjske srečno in uspehov polno novo leto 1965

V Krnahtski dolini, tudi na ozemlju komuna Neme, je Črneja, ki je ena najbolj zapuščenih vasi in morda tudi ena najstarejših, če upoštevamo znameniti «Črnejski rokopis», ki ga hranijo v čedadskem muzeju

Nove perspektive trgovine na Tolminskem

Trgovsko podjetje «TOLMINKA», Tolmin ima štiri poslovne enote s 67 prodajalnami in organizacijsko enoto, upravo in skladišče. Posluje na celotnem območju tolminske občine in na delu goriške. Podjetje je bilo ustanovljeno 1. julija lani iz petih trgovskih podjetij na osnovi skrbnih priprav

Trgovsko podjetje «TOLMINKA» Tolmin izvaja eno prvih nalog, ki si jih je zadalo, čimprejšnjo specializiranje svojih trgovskih lokalov. Uspeh tega prizadevanja je dejstvo, da so danes v Tolminu skoraj vse trgovine specializirane. Razumljivo je, da v trgovini, kjer je na razpolago vse vrste artiklov, človek pogosto ne more najti iskanega blaga. Poslovodja specializirane trgovine pa lažje zbere proizvode določene stroke in širi asortiman prodajnih artiklov. Danes so v Tolminu specializirane trgovine za elektroaparate oz. tehnične predmete, za metražno blago, konfekcijo in obutev, za pohištvo itd. Nova trgovina v Tolminu pa bo imela na izbiro vse vrste tekstilne konfekcije. Tudi imenovala se bo «Konfekcija».

Pri specializaciji trgovin so pogosto ovira razpoložljivi prostori. Podjetje je za «Konfekcijo» prostore odkupilo in adaptiralo. S tem se ne bo le to v Tolminu specializacija izvedena. V Kobaridu, Mostu na Soči in Bovecu se ni opravljena specializacija, dokončno pa bo v prihodnosti, saj tudi tu naletijo na osnovni problem: prostore. Vendar lahko ugotovimo, da je uvajani sistem našel vsestranski pozitivni odziv. To toliko bolj, ker v glavnem nabavlja artikle iz tovarov ter tako odpade posrednik - grosist. Res, da je za tak način nabavljanja potrebno marsikaj. Kljub temu pa so danes uspehi podjetja do-

Trgovska stanovanjska zgradba v Bovecu

obračunava lastne dohodke, stroške itd., razpolaga z določenimi skladi, ima svoj delavski svet in upravni odbor. Naj pri tem omenimo, da bo letos podjetje odvedlo na sklade 50 milijonov dinarjev, med tem ko jih je lani le 27.163.000 din oz. v 1. polletju - pred združitvijo - 8 milijonov. In dalje: podjetje posluje skoraj z isto maržo kot prej oz. s povečano (1,33%), ves ostali uspeh pa je pripisati smotnejši nabavi odnosno bolj-šim pogojem nabave.

Za prihodnje želi podjetje v prvi vrsti izboljšati prodajno mrežo v naseljih, kjer še ni najboljše. To vsekakor ni samo obljuba, saj je podjetje v dobrem letu obstoja poleg ureditev v samem Tolminu, ki je investiralo nad 13 milijonov din, med drugim zgradilo novo trgovino v Srpencu, v Soči kupilo novo zgradbo, v Podmelcu poslovne prostore in stanovanje itd. To pa so končno le kolektivni uspehi podjetja, saj si vsaka poslovna enota posebej prizadeva k napredku na svojem območju, kot tudi k uresničitvi zamisli o izgradnji tolminske trgovske hiše, ki naj bi bila resnično funkcionalna in reprezentativna za Tolminsko področje.

Kolektiv si prizadeva, da bi se začrtani plan uresničil, vendar to lahko doseže, če bo razumevanje tudi od širše javnosti, še posebno pa gospodarskih organov.

Trgovina z jestevinami v Kobaridu

kaj boljši, napram tistim, ki so jih imela bivša podjetja pred združitvijo.

Trgovsko podjetje «TOLMINKA» stremi k nadaljnji specializaciji svoje prodajne mreže. Predvsem pa teži k izgradnji velike trgovske hiše v Tolminu. Objekt naj bi imel najmanj loco m2 površin, zgrajen pa naj bi bil - z lastnimi skladi podjetja in z dodeljenimi krediti - v treh letih, torej do 1967. leta. S pridobitvijo nove trgovske hiše v Tolminu računajo, da bodo sedanje prostore zasedle trgovske dejavnosti, ki so sedaj še v neustreznih prostorih.

Vsestransko prizadevanje delovnega kolektiva «TOLMINKE» se izraža tudi v pregledih ustvarjenega brutoprometa, še posebej, če ga primerjamo z brutoprometom preteklega časa, t. j. razdobja dejavnosti bivših podjetij pred združitvijo.

V lanskem prvem polletju so podjetja dosegla 728 milijonov brutoprometa, letos pa je v istem obdobju podjetje ustvarilo 924 milijonov din brutoprometa. Lanska realizacija nalog je znašala 1 milijardo 640 milijonov, letos pa predvideva podjetje 2 milijardi 100 milijonov dinarjev brutoprometa.

Pri prizadevanju, da bi podjetje organiziralo prodajno mrežo v čimvečje zadovoljstvo potrošnikov, pa ne smemo mimo poslovnih enot, ki vsaka zase deluje po načelih samoupravljanja. Vsaka od štirih poslovnih enot - «Bistra» Most na Soči, «Jadranka» Tolmin, «Nadiža» Kobarid, «Turist» Bovec - posluje samostojno,

Tekstilna trgovina s prodajnim osebjem v Bovecu

emmi

Obrtno podjetje za mizarstvo in embalažo

čestita vsem poslovnim prijateljem in želi mnogo uspehov v novem letu

1965

Slovenska Bistrica

SREČNO-NOVO-LETO-ŽELIJO
BUON-ANNO-AUGURANO

TOVARNA «BACA»
VOLNENIHI ZDELKOV
PODBRDO - JUGOSLAVIJA

ŽELI SREČNO IN USPEHOV POL-
NO NOVO LETO 1965
VSEM DELOVNIM LJUDEM

AUGURA UN FELICE E PROSPERO
ANNO NUOVO 1965
A TUTTI I LAVORATORI

«Živinopromet Gorica»
Nova Gorica

PROMET Z ŽIVINO, MESOM IN
MESNIMI IZDELKI NA DEBELO
IN DROBNO

COMMERCIO DI BESTIAME,
CARNE E PRODOTTI DI CARNE
ALL'INGROSSO E AL MINUTO

Elektro - Gorica
ENOTA TOLMIN

NUDI VSE USLUŽNOSTNE STORITVE.
SERVIS OPRAVLJA VSA DELA
STROKOVNO V POPOLNO ZADOVOLJSTVO NAROČNIKOV

OFFRE TUTTI I SERVIZI.
SERVIS ESEGUE TUTTI I LAVORI
TECNICAMENTE A PIENA SODDISFAZIONE DEI SUOI CLIENTI

PODJETJE ZA PROIZVODNJO
DROBNE INDUSTRIJSKE OPREME
IN KOVINSKE GALANTERIJE
IMPRESA PRODUZIONE PICCOLI
ARREDI INDUSTRIALI E OGGETTI
DI METALLO

Klavnica Tolmin
TOLMIN

SUKNO

Tekstilna tovarna
ZAPUŽE p. BEGUNJE
NA GORENJSKEM

PROIZVAJA PRVOVRSTNE LODNE,
SHETLANDE IN VOLNENE
ODEJE PRIZNANE KVALITETE IN
TRADICIJE

PRODUCE LODEN E SHETLAND
DI PRIMA QUALITA' E COPERTE
DI LANA DI NOTA QUALITA'
TRADIZIONALE

Gradbeno remontno podjetje

BOVEC

sprejema naročila za vsa nova
stavbena dela in razna popravila

SREČNO · NOVO · LETO · ŽELIJO

BUON · ANNO · AUGURANO

BCKB

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE

S. P. A.

TRŽAŠKA KREDITNA BANKA

GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000

TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10

TELEFON ŠT. 38-101

BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

Kovinsko Industrijsko podjetje

«TRENTA»

BOVEC

Impresa industriale metallurgica

MOTOFALCIATRICE

KOSILNICE

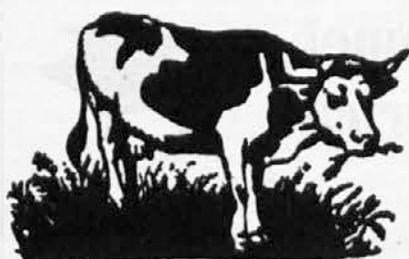
COSTRUZIONI
MOTOFALCIATRICI
ABBATEGRASSO (Milano)

Concessionario di zona - Krajevni zastopnik

Per. Agr. TICOZZI FEDERICO

GORIZIA
GORICA

Piazza Vittorio 3 - Tel. 2302

Podjetje za nakup in predelavo mleka

Planika

TOLMIN Sedež Kobarid

Impresa per il commercio e la lavorazione del latte

TOVARNA IGEL «TIK» KOBARID

IZDELUJE VSEH VRST ROČNIH
IGEL IN IGEL ZA ŠIVALNE
STROJE, IGLE ZA OBRTO IN TEK-
STILNO INDUSTRIJO, INJEKCI-
JSKE IGLE IN DRUGO KOVIN-
SKO GALANTERIJOPRODUCE TUTTI I TIPI DI AGHI
A MANO E PER MACCHINA DA
CUCIRE, AGHI PER ARTIGIANA-
TO E INDUSTRIA TESSILE, AGHI
PER INIEZIONI E ALTRI OGGETTI
DI METALLO

Tovarna pohištva «KRN»

KLAVŽE

z obrati BOVEC, KOBARID, CERKNO

FABBRICA MOBILI

KRN
KLAVŽEcon le filiali a Bovec,
Kobarid, Cerkno

REX

PORDENONE (Videm - Udine)

Industrie A. ZANUSSI

hladilniki, televizorji, štedilniki,
velike kuhinjske, pralne in hla-
dilne naprave za hotele, kolektive
in revstavracije

ŽELI

svojem cenjenim odjemalcem vesel božič in
srečno novo letoželi veselo, uspehov polno
in srečno novo letoporge i migliori auguri e for-
mula i voti per un nuovo anno
sereno prospero e felicesolari & c/udine spa
industria orologerie speciali
e apparecchi elettromeccaniciE
L
E
K
T
R
ONOVA
GORICA

GORICA

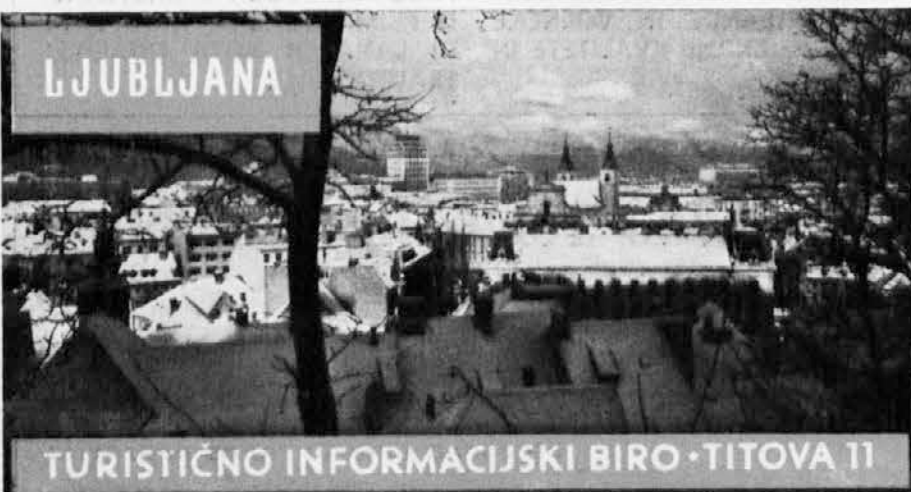
POSLOVNE ENOTE:
GORICA, KOPER, SEŽANA
IN TOLMINŽELI VSEM SVOJIM ODJEMAL-
CEM IN POSLOVNIM PRIJATE-
LJEM SREČNO IN USPEHOV
POLNO

NOVO LETO 1965

FILIALI:
GORICA, KOPER, SEŽANA
E TOLMINAUGURA A TUTTA LA SUA
CLIENTELA E AGLI AMICI D'AF-
FARI UN FELICE E PROSPERO
ANNO NUOVO 1965

SREČNO NOVO LETO - BUON ANNO

ISKRA

ELEKTROMECHANIKA - TELEKOMUNIKACIJE
ELEKTRONIKA - AVTOMATIKA

LJUBLJANA

TURISTIČNO INFORMACIJSKI BIRO · TITOVA 11